Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi
Volume: 55**,** Autumn-2022**,** p. (48-85)
ISSN: 1308-6200 **DOI Number:** https://doi.org/10.17498/kdeniz.1160296
Research Article
Received: Aug 10, 2022 | **Accepted:** Aug 28, 2022
This article has been checked for plagiarism.

MİLLİ MÜCADELE STRATEJİSİ, UYGULANMASI VE SONUÇLARI

THE STRATEGY, IMPLEMENTATION AND CONSEQUENCES OF NATIONAL STRUGGLE

СТРАТЕГИЯ НАЦИОНАЛЬНО – ОСВОБОЛИТЕЛЬНОЙ БОРЬБЫ, РЕАЛИЗАЦИЯ И ЕЁ РЕЗУЛЬТАТЫ

Levent ÜNAL[*]

ÖZ

Belirlenmiş stratejik bir hedefin, mevcut kuvvetlerin (güç unsurlarının) en uygun yöntem ve harekete tarzları uygulanarak ele geçirilmesi anlamına gelen stratejinin, ulusal düzeyde en mükemmel uygulama örneklerinden biri şüphesiz Milli Mücadele'dir. Milli Mücadele'nin önderi Mustafa Kemal, o dönem içinde bulunulan her türlü olumsuz koşullar içerisinde bir imkânsızı gerçekleştirerek Milli Mücadeleyi başarıyla sonuçlandırmıştır.

Milli Mücadele stratejisini önceden belirleyen Mustafa Kemal, uygulamayı Samsun'dan başlayarak safha safha gerçekleştirmeye başladı. Dolayısıyla sonraki tüm süreçte olaylar tesadüflere bağlı olarak değil, büyük oranda Mustafa Kemal'in öngördüğü şekilde gelişti. Milli mücadele stratejisini başarılı kılan en önemli etken de bu proaktif yaklaşım oldu. Müfettişlik yetkilerini genişlettirmesi, Amasya Tamimi ile milli direnişin ilkelerini ortaya koyması, Erzurum ve Sivas Kongreleri ile ulusal bütünlüğü büyük oranda sağlaması, TBMM'ni açarak Milli Mücadeleyi tam bir hukuki meşruiyet zeminine oturtması, topyekûn harp stratejisini uygulamaya sokarak (Tekâlifi Milliye emirleri ile) milleti bir bütün olarak mücadeleye katması, saltanat kaldırılıncaya kadar Padişahı doğrudan hedef almaktan kaçınarak fikir ayrılıklarının önüne geçmesi vb. pek çok tutum ve girişim Mustafa Kemal'in proaktif yaklaşımının dönüm noktalarını oluşturmuştur.

Milli Mücadeleyi eşsiz kılan etkenlerden biri, Türk milleti en karanlık dönemini yaşarken görkemli bir zafere ulaşmasındandır. Ülkenin pek çok yeri işgal altında, Saltanat ve İstanbul Hükümeti İtilaf güçlerine tam bir teslimiyet içinde, aydınların çareyi Amerikan, İngiliz himayesinde aradığı, bir kısım halkın ancak yaşadığı bölgeyle sınırlı direnç göstermeye çalıştığı ve milletin çaresizlikle başına gelecekleri beklediği bir ortamda Mustafa Kemal büyük bir hedef ortaya koyarak işe başlamıştır. O hedef "Milli egemenliğe dayanan tam bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak" olmuştur. Hedef büyüktür ancak hedefe yöneltilecek mevcut kuvvetler yetersizdir. Yıllar süren savaşlar, ağır yenilgiler milleti yorgun ve bitkin düşürmüş, ordu büyük oranda terhis edilmiş, edilmekte. Silah ve

[*] ORCID: 0000-0003-4023-7064, Dr. Öğr. Üyesi, Başkent Üniversitesi, Atatürk İlkeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi,unallevent11@gmail.com, lunal@baskent.edu.tr

cephane tükenmiş, kalanlar toplanmış, halen de toplanmakta. Mahalli küçük direniş hareketleri dışında kimse de ulusal düzeyde karşı koyma düşüncesi hâkim değil, saltanat ve halifelik yanlıları Milli Mücadeleye karşı. Dolayısıyla ne mevcut kuvvetler belirlenen hedefle uyumlu, ne de koşullar herhangi bir hareket tarzını uygulamaya elverişli. Buna rağmen zafere ulaşılması Mustafa Kemal'in strateji dehasının bir ürünüdür.
Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Atatürk, Millî Mücadele Stratejisi, Harp Stratejisi, Sakarya Meydan Muharebesi Stratejisi, Büyük Taarruz Muharebe Stratejisi.

ABSTRACT

The National Struggle is undoubtedly one of the most excellent examples of implementation of the strategy, which means the attainment of a strategic goal determined by applying the most appropriate methods and styles of action of the existing forces (power factors) at the national level. Mustafa Kemal, the leader of the National Struggle, successfully concluded the National Struggle by carrying out an impossibility in all the adverse conditions in the period.

Mustafa Kemal, who predetermined the National Struggle strategy, began implementing the process in progressive aspect, beginning with Samsun. Hence, in all the subsequent process, events did not develop depending on coincidence, but largely in the way that Mustafa Kemal envisioned. The most important factor that made the national struggle strategy successful was this proactive approach. Expanding the powers of the inspectorship, laying down the principles of national struggle with Amasya circular, enabling national integrity with the Erzurum and Sivas Congresses, establishing the Parliament and putting the National Struggle on the ground of full legal legitimacy, putting the strategy of total war into practice (with the orders of the Tekalif-i Milliye), involving the nation as a whole in the struggle, avoiding directly targeting the Sultan until the sultanate was abolished, preventing differences of opinion, etc. many attitudes and initiatives constituted the turning points of Mustafa Kemal's proactive approach.

One of the factors that makes the National Struggle unique is because it achieved a glorious victory as the Turkish nation experienced its darkest period. Mustafa Kemal started by putting forward a great goal in an environment where many parts of the country are under occupation, the Sultanate and Government of Istanbul are in full surrender to the entente powers, intellectuals were looking for a solution under American and British auspices, some people were trying to show resistance limited to the region they lived in and the nation was desperately waiting for what would happen to them. That goal was to "establish a fully independent new Turkish state based on national sovereignty." The target was large but the current forces to be directed at the target were insufficient. Years of war and heavy defeats left the nation tired and exhausted, the army largely demobilized. Weapons and ammunition were depleted, the rest were collected, and were still being collected. Apart from the local small resistance movements, no one had the idea of resisting at the national level, and the supporters of the sultanate and the caliphate were against the National Struggle. So neither the current forces were compatible with the set goal, nor were the conditions conducive to implementing any course of action. Nevertheless, victory was a product of Mustafa Kemal's genius in strategy.
Keywords: Mustafa Kemal Atatürk, National Struggle Strategy, War Strategy, Sakarya Pitched Battle Strategy, Great Offensive Combat Strategy.

АННОТАЦИЯ

Несомненно, Национальная Борьба является одним из прекраснейших примеров реализации на национальном уровне стратегии, означающей захват определенной

стратегической цели путём применения к имеющимся силам (силовым элементам) наиболее подходящих способов и стилей действий. Мустафа Кемаль, лидер национальной борьбы успешно его завершил, реализовав невозможное во всевозможных негативных условиях того времени. Мустафа Кемаль, предопределивший стратегию Национальной борьбы, приступил к её реализации шаг за шагом, начиная с Самсуна. Поэтому в следующем процессе события развивались не в результате стечения обстоятельств, а во многом так, как предсказал Мустафа Кемаль. Наиболее важным фактором, который сделал национальную стратегию борьбы успешной, был активный подход к нему. Расширение полномочий инспекции, раскрытие принципов национального сопротивления с помощью циркуляра Амасьи, обеспечение национального единства в значительной степени с помощью конгрессов в Эрзуруме и Сивасе, открытие Великого Национального Собрания Турции и постановка Национальной Борьбы на почву полной легальности. Легитимность, реализация стратегии тотальной войны (согласно с решениями Текалифи Миллие) для объединения нации, его вовлечение в борьбу в целом, избегание прямого нападения на султана до упразднения султаната, недопущение разногласий и т. д. многие из его взглядов и инициатив стали поворотными моментами активного подхода Мустафы Кемаля. Одним из факторов, делающих национальную борьбу уникальной, является то, что она одержала славную победу, когда турецкая нация переживала самый мрачный период своего существования. Многие части страны находились под оккупацией, султанат и правительство Стамбула полностью подчинялись силам Антанты, а интеллектуалы искали пути совместно с американцами и британцами для выхода со сложившегося ситуации. Одна часть народа пыталась сопротивляться оккупантам в пределах своего региона. В таких условиях, когда нация отчаянно ждала, что же с ней произойдет, Мустафа Кемаль начал действовать, поставив перед собой великую цель. Это было “создание полностью независимое новое турецкое государство, основанное на национальном суверенитете”. Цель был большим, но имеющиеся силы для наведения на цель недостаточными. Годы войн и тяжелых поражений утомили и измотали нацию, армия в значительной степени была демобилизована и распущена. Оружие и боеприпасы были исчерпаны, а отставшая часть отнималась постепенно. За исключением небольших местных движений сопротивления, ни у кого не было идеи противостояния на национальном уровне, сторонники султаната и халифата выступали против Национальной Борьбы. Следовательно, имеющиеся силы были несовместимы с целью, а условия не подходили для реализации какого-либо плана действий. Несмотря на это, победа является результатом стратегического гения Мустафы Кемалья.

Ключевые слова: Мустафа Кемаль Ататюрк, Стратегия национальной борьбы, Стратегия войны, Стратегия генеральной битвы Сакарья, Стратегия великого наступательного сражения.

Giriş

19. yüzyılda yaşanan iki devrim, Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi siyasal, sosyal ve ekonomik dengeleri alt üst ederek Birinci Dünya Harbi’ne giden süreci büyük oranda etkiledi (Bakacak, 2016: 54). Fransız Devrimi, liberalizm ve milliyetçilik hareketlerinin yayılmasına, bu suretle yeni çatışma konularının ortaya çıkmasına yol açtı. Sanayi Devrimi ise sömürgeci devletlerin yeni hammadde

kaynaklarına ve pazarlara olan ihtiyacını artırdığından Avrupa'nın büyük devletleri arasındaki ekonomik rekabeti şiddetlendirdi (Ülman, 1972: 5-19).

19'uncu yüzyıl son çeyreğinden (Almanya'nın 1871'de ulusal birliğini sağlamasından) itibaren Rusya hariç kıta Avrupa'sının büyük güçleri Avrupa içi savaşlardan mümkün olduğunca kaçınarak sanayi malı üretimi üzerinden gerçekleştirdikleri sermaye birikimini arttırdılar. Bu dönemde sanayi malı üretiminde çarpıcı değişimler ortaya çıktı. 1840'lı yıllarda Prusya merkezli Alman devletinde sanayi malı üretimi önemli düzeyde değilken, 1890'larda Almanya'da üretilen sanayi malları İngiltere ve Fransa'nın toplam üretiminin üzerine çıktı. Bu yüksek üretim gücü, Almanya'yı yeni pazarlar aramaya ve deniz gücünü arttırmaya sevk etti.

Birinci Dünya Harbine doğru İngiltere denizlerde üstünlüğünü ve küresel manada gücünü korumak gayesiyle Almanya ile kıyasıya rekabet halindeydi. Fransa da Alsace-Lorraine'yi 1870 Sedan Savaşı'nda kaybettiğinden beri Almanya'ya düşmanlık besliyor, zengin kömür yataklarını barındıran bu bölgeyi geri almak için fırsat kolluyordu. Balkanlarda ayrı bir rekabet söz konusuydu. Rusya'nın bölgede uyguladığı Slavcılık politikası Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun hem bölgede yayılmasının önünde engel hem de siyasi bütünlüğü için en büyük tehdidi oluşturuyordu.

Tüm bu siyasi gerilim ve ekonomik rekabet Avrupa'da aşırı silahlanmaya yol açtı ve birbirine zıt iki blok oluştu. Önce Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya arasında 1882 yılında "Üçlü İttifak" denilen blok meydana getirildi (Armaoğlu, 1983: 27). *(İtalya, savaş başlarken tarafsızlığını ilan ederek savaşa girmeyi uygun bulmadı. Bunun yanında 1915 yılının başlarında taraf değiştirerek İtilaf Devletleri safında savaşa girdi).* Almanya'nın ittifak girişimine karşı önce Fransa ve Rusya 1894'de aralarında ittifak oluşturdular. Müteakiben İngiltere 1904'de Fransa ve 1907'de Rusya ile anlaşınca "Üçlü İtilaf" bloğu kuruldu (AİİT, 1997: 44). Zamanla iki blok birbirlerine karşı kutuplaştılar. Kutuplaşma siyasi gerginlikleri arttırdı. Gerginlik arttıkça silahlanma yarışı hızlandı. Sonunda bu sarmal Avrupa'yı bir bütün halinde savaşa sürükledi. Bloklar arası rekabet yeni gerilimlere yol açtı. Gerginlik arttıkça silahlanma yarışı hızlandı. Gelinen aşamada savaşın çıkması bir kıvılcımın fitili ateşlemesine bağlıydı, bu kıvılcım Balkanlarda ortaya çıktı.

Birinci Dünya Savaşı'nın Başlaması ve Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi

Avusturya-Macaristan Veliahdına yönelik bir grup Sırp milliyetçi genç tarafından Saraybosna'da işlenen suikast savaşı tetikleyici rol oynadı. Bu suikast üzerine Avusturya-Macaristan, Sırbistan'a sert bir nota vererek, bu ülkeyi suikastın sorumlusu olarak suçladıysa da Rusya'nın desteklediği Sırbistan notayı reddetti. Rusya'nın siyasal ve ekonomik bunalımlarını henüz aşamadığını, bu yüzden de bir savaşı göze alamayacağını düşünen Almanya ise Avusturya-Macaristan'ın yanında yer alacağını ilan etti. Böylece savaşa giden süreç hızlandı. İlk olarak 28 Temmuz

1914'te Avusturya-Macaristan Belgrad'ı bombardıman ederek savaşı başlattı (Armaoğlu, 1983: 103).

Avusturya ile doğrudan görüşme talebinin reddedilmesi üzerine Rusya 31 Temmuz'da seferberlik başlattı. Almanya, Rusya'nın seferberliğini iptal etmesi yönünde verdiği ültimatomlara karşılık alamayınca 1 Ağustos'ta Rusya'ya ve 3 Ağustos'ta Fransa'ya, İngiltere de 4 Ağustos 1914'te Almanya'ya harp ilan etti (Eraslan, 2000: 73).

Birinci Dünya Harbi yaklaşırken Osmanlı Devleti Trablusgarp ve Balkan savaşlarından yenilgi ve büyük toprak kayıpları ile çıkmıştı. Savaş öncesi İngiltere ve Fransa nezdinde ittifak arayışlarına girmiş, ancak her iki devlet de, zaten Osmanlı İmparatorluğunu paylaşmayı öngördüğünden ve bu konuda öteden beri ısrarlı olan Rusya'yı gücendirmemek için müttefikliği kabul etmemişti (Menteşe, 1986: 187). Bunun üzerine Osmanlı yönetimi Almanya'ya yaklaştı. İttifak yapmak için Harbiye Nazırı Enver Paşa İstanbul'daki Alman Büyükelçisine başvurdu. Büyükelçi Wangenheim ve birçok Alman subayı Türkiye'yi askeri ve ekonomik bir yük olarak gördüğü için önce Enver Paşa'nın teklifi reddedildi. Ancak Alman İmparatoru II.Wilhelm, hem Osmanlı İmparatorluğu'nun jeostratejik konumundan, hem de halifenin dinsel gücünden yararlanmak için Türkiye ile ittifakı onayladı (Karpat, 2010: 146-149). Böylece yapılan görüşmeler sonrası, Almanya'nın Rusya'ya harp ilanından bir gün sonra 2 Ağustos 1914'te Almanya ile Osmanlı Devleti arasında İttifak Anlaşması imzalandı. Antlaşmaya göre, Rusya savaşa girerse, Osmanlı Devleti de Alman İmparatorluğu ile birlikte hareket edip savaşa dâhil olacaktı (Yılmaz, 1993: 57-59).

İttifak Antlaşmasına rağmen Osmanlı Devleti savaşın ilk günlerinde tarafsızlığını ilan ederek savaşa girmedi. Almanya da bu aşamada ısrarcı olmadı, seferberliğini tamamlayamayan Osmanlı Devleti'nin henüz savaşa hazır olmadığını onlar da görüyordu. Ancak İttifak orduları Marn, Galiçya, Sırbistan cephelerinde peşi sıra başarısızlıklara uğrayınca Almanların baskısı arttı. Türk ordusunu bir an önce harbe sürüklemeye çalışan Almanya'nın (Belen, 1964: 72) beklentisi; Osmanlı ordularını Kafkasya'da Ruslara ve Mısır'da İngilizlere karşı harekete geçirerek mümkün olduğu kadar Rus ve İngiliz kuvvetini üzerine çekmek, böylece İttifak güçlerinin Orta Avrupa'daki yükünü hafifletmekti (Çolak, 2006: 54-55).

Savaş başlayalı üç ay olmuş, kış ayları yaklaşmıştı. Avrupa'da savaşın hızının nispeten yavaşladığı ve Osmanlı'nın 1915 ilkbaharından önce savaşa girmeyeceğinin düşünüldüğü bir dönemde Enver Paşa, Osmanlı filosuna yeni katılan Alman Breslau ve Goeben (Yavuz ve Midilli) zırhlılarının da dâhil olduğu Osmanlı donanmasının 29 Ekim 1914'te Rusya'nın Karadeniz sahillerini bombalamasına müsaade etti (Karpat, 2012: 94-95). Bu suretle Osmanlı Devleti bir oldubitti ile savaşa dâhil oldu. Bu hadise üzerine Rusya 31 Ekim 1914'te Doğu Beyazıt'ın kuzeyinden misilleme saldırısına girişirken 2 Kasım 1914'te Osmanlı Devleti'ne resmen savaş ilan etti. Rusya'yı 5 Kasım'da İngiltere, 6 Kasım'da Fransa takip etti (Arı, 1997: 66-67).

1914 yılının Kasım ayında savaşa tümüyle dahil olan Osmanlı Devleti savaş süresince; Kafkas (Doğu), Çanakkale, Irak, İran, Yemen, Hicaz, Kuzey

Afrika (Libya), Kanal-Sina, Filistin-Suriye, Galiçya, Romanya ve Makedonya cephelerinde savaştı.

İki yıl önce, küçük Balkan devletleri karşısında tutunamayan ordu, bu denli ağır bir savaşta beklenenden daha yüksek bir performans gösterdi ve İtilaf güçlerine büyük kayıplar verdirdi (Bakacak, 2016: 7).

Dört yıl süresince birçok cephede savaşan Osmanlı Ordusu, itilaf devletleri ordularının büyük bir bölümünü kendi üzerine angaje ederek, harp süresince Almanya'nın yükünü önemli seviyede hafifletti. Ancak dördüncü yıla girerken diğer İttifak Devletleri gibi Osmanlı Devleti de direncinin sonuna gelmişti. Her ne kadar 1917 Kasım devriminden sonra Rusya harpten çekilmişse de ABD'nin savaşa girmesiyle İngiliz-Fransız-İtalya tarafı (İtilaf Devletleri) üstünlüklerini korumaktaydılar ve yıpratma harbi haline dönüşen mücadelede ekonomik yönden daha iyi durumdaydılar.

1918 sonbaharında savaşın sonu göründü. Makedonya cephesinde Fransız General Franchet D'esperey komutasındaki İtilaf ordusu 15 Eylül 1918'de Bulgarlara karşı, General Allenby komutasındaki İngiliz ordusu da dört gün sonra 19 Eylül 1918'de Filistin'i savunan Türk ordusuna karşı kesin sonuçlu taarruza başladılar.

Makedonya'da Bulgar cephesi kısa zamanda çöktü. Bulgarlar teslim görüşmelerine başladılar ve iki hafta sonra 29 Eylül 1918'de ateşkes imzalayarak harpten çekildiler (Bayur, 1957: 679-680; Uçarol, 2015: 659; Gülboy, 2004: 139). Bu durumda hiç hesapta olmadan Türk batı kanadı büyük bir tehlike ile karşı karşıya kaldı. Hem müttefiki Almanya ile bağlantısı kesiliyor, hem de Bulgarların çekilmesiyle serbest kalan üç İngiliz, üç Yunan, bir Fransız ve bir İtalyan tümeninden kurulu İtilaf ordusu önünde Türk Trakya'sı ve başkent İstanbul savunmasız kalıyordu. Üstelik bu sırada Filistin cephesinde Türk ordusu ağır bir yenilgiye uğramış, üstün kuvvetlerle Türk savunma mevzilerini yaran İngiliz ordusu hızla Şam ve Halep doğrultusunda ilerlemeye başlamış, Emir Faysal idaresinde tamamen ayaklanan Arap kabilelerinin de katılmasıyla Suriye cephesi çökmüştü. Alman General Liman Von Sanders komutasındaki Yıldırım Ordular Grubu neredeyse dağılmıştı (Artuç, 1987: 18-19).

Ordular Grubundan kalanlarla Mustafa Kemal Paşa Halep'in kuzeyinde savunma hattı tesis ederek General Allenby komutasındaki İngiliz kuvvetlerinin ilerlemesini durdurmuştu. Bu sırada Irak cephesinde General Marshal komutasında İngiliz ordusu Musul'u ele geçirmek üzere Ali İhsan (Sabis) Paşa komutasındaki 6. Türk Ordusuna taarruz etmekteydi. İngiliz kuvvetleri her iki cephede de Türk ordusundan yaklaşık 20 kat üstünlüğe sahipti.

Makedonya, Suriye ve Irak cephelerinde bu gelişmeler olurken doğuda Kafkas cephesinde 9. Ordu, Bolşevik ihtilali sonrası Güney Kafkasya'yı boşaltan Rus ordularının arkasından ilerleyerek geniş bir bölgeyi ele geçirmişti. Kafkas İslam Ordusu da 5. Kafkas Tümeni ile Bakü'de, 15. Kafkas Tümeni ile Mahaçkale (Petrovski) istikametinde taarruz etmekteydi.

Makedonya'da Bulgaristan cephesi çökerken artık ne Osmanlı Devleti'nin ne de Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun savaşı sürdürme gücü

kalmamıştı. 4 Ekim 1918'de Almanya, 5 Ekim 1918'de Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti İtilaf Devletlerine ateşkes önerisinde bulundular. Bir süre bekleyip daha avantajlı konum elde eden İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti ile 30 Ekim 1918, Avusturya-Macaristan ile 3 Kasım 1918 ve Almanya ile 11 Kasım 1918'de ateşkes antlaşmaları imzaladılar. Böylece dört yıl süren savaş fiili olarak sona erdi.

Harbin sonunda yenik kabul edilse de aslında Birinci Dünya Savaşı cephelerinin çoğunda Türk askeri başarılı sınavlar verdi. Çanakkale Cephesi'nde, İtilaf donanmaları ve ordularına geçit vermemesi, savaşın uzaması yanında Rusya'da Çarlık Rejiminin sonunu hazırladı. Irak Cephesi'nde bir İngiliz Tümeninin tamamını esir alması tüm dünyayı şaşırttı. Avrupa Cephelerinde İttifak ordularının başarılı olmasında büyük pay sahibi oldu. Kutsal toprakları harbin sonuna kadar başarıyla savundu. Kanal Cephesinde İngilizleri yarım milyon asker konuşlandırmak zorunda bıraktı. Filistin-Suriye ve Irak cephelerinde çok üstün düşman kuvvetlerine karşı harbin son aşamasına kadar direnmeye çalıştı. Nitekim harbin sonu geldiğinde bu bölgelerde Türk ordusu yaklaşık Misak-ı Milli sınırlarını tutmaktaydı. Yine harbin sona ermesine rağmen Türk kuvvetleri Yemen, Hicaz ve Kuzey Afrika cephelerinde teslim olmayı reddederek mücadeleyi sürdürmekteydi.

Mondros Mütarekesi ve İşgaller

Türk ordusunun gösterdiği bu dirence karşılık neticede dört yılda iki milyondan fazla insanı silâhaltına alan Osmanlı Devleti insan gücünün çoğunu bir cepheden diğerine koştururken, ülkenin tarıma dayalı ekonomisi tümüyle iflas etti, silah, araç, gereç ve malzeme yönünden zaten sınırlı olan imkânlarını tümüyle cephelerde tüketti. Dolayısıyla 30 Ekim 1918'de ateşkes antlaşması imzalanırken, uzun süredir "Hasta Adam" olarak nitelenen ve giderek eriyen Osmanlı İmparatorluğu artık son enerjisini de tüketmişti. Osmanlı yönetimi kaderini artık tümüyle İtilaf Devletlerinin insafına terk etti, mücadele azmini tümüyle yitirdi.

Mütarekeyi Osmanlı Devleti adına imzalayan Bahriye Nazırı Rauf (Orbay) Bey başkanlığında Türk temsilciler Limni Adası'ndan dönerken iyimserdiler. Hâlbuki Osmanlı Devleti için bir ölüm fermanı niteliğindeki Mondros Mütarekesi ağır hükümler içeriyordu. Adı mütareke olsa da, maddelerinin kapsamı yönünden klasik uluslararası hukukun öngördüğü bir ateşkes antlaşması değildi. Ucu tek taraflı olarak sonuna kadar açık, İtilaf devletlerinin ganimetten pay kapma yarışı için açık bir belge niteliğindeydi.

Mütareke hakkında ilk şüpheyi gösteren 31 Ekim 1918 günü Yıldırım Ordular Grup Komutanlığını Liman Von Sanders'ten teslim alan Mustafa Kemal Paşa oldu (İnönü, 1970:2). Mütareke tam olarak uygulandığı takdirde memleketin tamamının işgal ve istilaya uğrayacağı ikazında bulundu (Karal, 1956: 1-2). Bunun yanında Mustafa Kemal Paşa, İngilizler herhangi bir sebep veya bahane ile İskenderun'a çıkmaya teşebbüs ederlerse ateşle karşı konulacağını ve bölgesinde haksız işgallere seyirci kalmayacağını belirtince, henüz komutayı alışının onuncu gününde Yıldırım Ordular Grup Komutanlığı lağvedilerek kendisi Harbiye Nezareti emrine alındı. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa, 10-11 Kasım 1918

gecesi İstanbul'a gitmek üzere Adana'dan ayrıldı (Cebesoy, 1953: 30; Arıkoğlu, 1961: 66; İlter, 1989: 425).

Olaylar Mustafa Kemal Paşa'yı haklı çıkardı. Henüz mürekkebi kurumadan mütarekenin 7. maddesine dayanarak İtilaf Devletleri Türk topraklarını işgal etmeye başladılar (Eroğlu, 1990: 90). İngilizler önce 3 Kasım 1918'de Musul'u, üç gün sonra da Çanakkale Boğazı'nın her iki tarafına asker çıkarak bölgeyi işgale başladılar. Boğaz'ın işgaline İngilizlerden bir hafta sonra Fransızlar da katıldılar. Fransızlar diğer yandan da 10 Kasım 1918 tarihinden başlamak üzere bir hafta içinde Trakya'da Uzunköprü'den Çatalca'ya kadar tüm demiryolu istasyonlarını kontrol altına aldılar. *(Fransızlar Trakya'daki tüm bu yerleri 9 Ocak 1919'da Yunan askerlerine bırakarak bölgeden çekildiler.)*

Çanakkale Boğazı işgal edildikten sonra İtilaf Devletleri İstanbul'a yöneldi. Tarihi bir tesadüfle Mustafa Kemal Paşa'nın Adana'dan İstanbul'a geldiği 13 Kasım 1918 günü İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan savaş gemilerinden oluşan Birleşik Donanma da İstanbul'a yeni gelmişti (Yalçın-Koca, 2005: 91).

55 parça gemiden oluşan İtilaf donanmasından karaya çıkarılan askerlerle İstanbul Boğazı'ndaki tahkimli mevziler işgal edilmekteydi. Yine çoğu İngiliz 3.500 asker de Beyoğlu bölgesi ve civarına yerleşiyordu. Beş gün sonra Bakırköy'e çıkarılan 4.000 Fransız askeri ile İtilaf kuvvetleri resmi olmasa da İstanbul'un kontrolünü giderek sağlamlaştırdı.

Dolayısıyla Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a geldiğinde tam bir işgal havası vardı. Denizde çok sayıda savaş gemisi toplarını Dolmabahçe ve Yıldız Sarayı'na doğru çevirmişti. Sahildeki binaların çoğunda yabancı bayraklar göze çarpıyor ve yerli azınlık halk karaya çıkmakta olan düşman askerlerini sevinç naralarıyla kucaklıyordu.

Mustafa Kemal Paşa Haydar Paşa İstasyonu'nda trenden indiğinde gördüğü manzara ne kadar hüzünlü olsa da, Haydarpaşa önünde kendisini karşılamaya gelen arkadaşı Dr. Rasim Ferit (Talay) ile motorla karşıya geçerken İtilaf donanmasına bakarak "Geldikleri gibi giderler" sözü ile kurtuluşa olan inancını ortaya koydu (Coşkun, 2009: 39; Gürer, 2007: 97). İtilaf donanması İstanbul'dan sonra 14 Kasım 1918'de İzmit Körfezi'ne gelerek buraya da bir müfreze asker çıkarttı.

İngilizler işgal konusunda diğerlerine göre daha hızlı hareket ediyorlardı. 9 Kasım 1918'de İskenderun'a asker çıkardıktan sonra 10 Ocak 1919'da Antep'i, 22 Şubat 1919'da Maraş'ı ve 24 Mart 1919'da Urfa'yı işgal ettiler. (TİH I, 1962: 104; Ünalp: 2018: 209)

Doğu'da, Sovyetler Birliği ile Mondros Mütarekesinden sekiz ay önce 3 Mart 1918'de yapılan Brest-Litovsk Antlaşması ile 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nde kaybedilen Kars, Ardahan ve Batum tekrar anayurda kavuşmuştu. Üstelik bu üç sancakta yapılan referandumda halk da oylarıyla bunu kabul etmişti. Birinci Dünya Harbi'nin sonlarına doğru 9. Ordu ile Kafkas İslam Ordusu'nun sınır ötesindeki harekâtları zorunluluk gereği olmuştu. Rus ordularının çekilmesiyle Gürcü ve Ermenilerin Kafkasya'da Türklere yönelik saldırıları, özellikle Ermenilerin giriştikleri katliamlar ileri harekâtı zorunlu kılmıştı. Ateşkes görüşmeleri başlarken Türk kuvvetleri de sınır hattına çekilme hazırlıklarına

başlamıştı. Ancak Mütareke imzalandıktan sonra İtilaf Devletleri Brest-Litovsk Antlaşması'nı geçersiz sayarak Türk birliklerinin Birinci Dünya Harbi öncesi sınırlara çekilmesi gerektiğini bildirerek çekilme faaliyetlerinin hızlandırılmasını istediler. Hatta çekilmenin tamamlanmasını beklemeden bir İngiliz Tümenini Batum'a çıkardılar. Türk birlikleri bölgeyi boşaltarak çekilirken halktan pek çokları da Ermeni zulmüne uğrama korkusuyla Anadolu içlerine doğru göçe katıldılar. Bölgede kalanlar Ermeni ve Gürcü tehlikesine karşı "Milli Şuralar" kurarak kendilerini savunma çareleri aradılarsa da 13 Nisan 1919'da Kars'a gelen İngiliz kuvveti buradaki Milli Şura oluşumunu dağıttı. İngilizlerin korumasında Gürcüler Ahıska ve Ardahan'a girerken Ermeniler Kars ve çevresini ele geçirdiler.

İngilizler Milli Mücadele başlayıncaya kadar olan dönemde Mondros Mütarekesi'nin 7. Maddesini pervasızca kullanmaya devam ettiler. 9 Mart 1919'da Samsun'a 200 kişilik bir kuvvet çıkarttılar, 30 Mart 1919'da bir müfrezle Merzifon'a girdiler.

Bölgesel işgaller yanında İngilizler 1918 yılı sonlarından itibaren özellikle Anadolu'daki demiryolu hatlarında kritik gördükleri İzmit, Eskişehir, Ankara, Konya ve Afyon istasyonlarına asker sevk ederek demiryolu hattını kontrollerine aldılar. Bu konuda inisiyatifi ve üstünlüğü kaybetmemek için sonradan bu istasyonlara Fransa ve İtalya da asker sevk ettiler.

Anadolu'nun pek çok değişik bölge ve şehrine yönelik İngiliz işgalleri elbette İtilaf Devletleri arasında yapılan gizli antlaşmaların sonucuydu. Fransızlar da Sykes-Picot Antlaşması kapsamında 7 Aralık 1918'de Antakya'yı, 11 Aralık 1918'de Dörtyol'u ele geçirdiler.

Kilikya'yı boşaltma takvimine göre Türk birlikleri 14 Aralık 1918 tarihine kadar Pozantı batısına çekilmişti (Ener, 1996:1). Türk birliklerinin Çukurova'dan çekilmesini müteakip 17 Aralık 1918'de 500 kişilik bir Fransız birliği Mersin'e çıktı, 19 Aralık 1918'de Tarsus işgal edildi. İşgale devamla Fransızlar Ermeni askerleri ile birlikte 21 Aralık 1918'de Adana'ya girdiler, 25 Aralık 1918'de Osmaniye ve Misis'i, 27 Aralık 1918'de Pozantı'yı işgal ettiler (Tansel, 1977: 50; Payaslı, 2017: 275; Kocatürk, 1983:13, 112, 113). Böylece Fransızlar 1918 yılı bitmeden Çukurova bölgesinde Toros tünellerine kadar olan bölgeyi ele geçirdiler. Bu arada Ekim 1919'dan itibaren Çukurova'nın doğusunda İngilizlerin yerini Fransızların alacağı söylentisi yayıldı (Günay, 2019: 51), çok geçmeden de bu söylentilerin doğru olduğu ortaya çıktı. 15 Eylül 1919'da imzalanan Suriye Antlaşması'nın gereği Fransızlar 29 Ekim 1919'da Antep'i, 1 Kasım 1919'da Maraş'ı ve Urfa'yı İngilizlerden devralarak işgali genişlettiler.

Anadolu'nun işgaline İngiliz ve Fransızlara göre nispeten geç başlayan İtalyanlar 28 Mart 1919'da Antalya'yı işgal ettiler. 24 Nisan 1919'da İngilizlerin 80 kişilik bir müfreze ile kontrol altında tuttuğu Konya İstasyonu'na İstanbul'dan 1.500 kişilik bir kuvvet sevk ettiler, Akşehir'e birlik yolladılar. Ardından İtalyanlar 11 Mayıs 1919'da Marmaris, Fethiye, Bodrum ve 14 Mayıs 1919'da Kuşadası'na asker çıkararak (AİİT 1/1, 1997: 51) St. Jean de Maurienne gizli antlaşmasıyla Anadolu'da kendilerine bırakılan bölgeleri İzmir ve Aydın hariç büyük oranda işgal etmiş oldular.

İzmir'in İşgali

Rumların yoğun yaşadığı İzmir ve çevresi Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasının hemen ardından işgal edilmese de, işgale yönelik ilk belirtiler ateşkesin dördüncü günü ortaya çıktı. 4 Kasım 1918'de bir İngiliz savaş gemisinin İzmir Limanı'na gelişi yerli Rumların yoğun sevgi gösterileriyle karşılandı. Bu ilk ziyaretin ardından İtilaf donanmasından başka gemiler de İzmir'e uğradılar. Halk bu gemi ziyaretlerine alıştırıldıktan sonra Yunan savaş gemilerinin de İzmir ziyaretleri başladı. Kısa zamanda Yunanlılar İzmir ve Ayvalık'ta Kızılhaç hastaneleri açtılar. Tüm bu gelişmeler bir yandan Osmanlı Rum azınlığını Türk toplumundan daha da uzaklaştırdı, diğer yandan bölgedeki gerginliği tırmandırdı. Rum çeteleri özellikle Ayvalık, Urla, Söke gibi yerlerde olaylar çıkarmakta, Türklerin sivil Rum halkını öldürdükleri propagandasını yaymakta ve İzmir ve çevresini işgale uygun bir ortama sokmaya gayret etmekteydi (TİH I, 1962: 129-135).

Mütarekenin imzalanması ve işgallerin başlamasından 2,5 ay kadar sonra harbin galipleri, mağluplarla yapılacak barış antlaşmalarının esaslarını saptamak amacıyla Paris'te bir araya geldiler. Osmanlı Devleti hariç diğer ülkelerle yapılacak barış antlaşmaları konusunda kısa zamanda fikir birliğine varıldı. Osmanlı İmparatorluğu'nun nasıl paylaşılacağı konusu ise görüş ayrılıklarına yol açtı. En önemli görüş ayrılığı İzmir ve çevresinin, İngiltere'nin diretmesiyle Yunanlılar tarafından işgal edilmesi konusunda yaşandı. Bu bölge İtalya'ya vaat edilmesine karşın, İngiltere İzmir'in, güçlü bir devlet yerine kendi güdümünde hareket edecek ve gerektiğinde Anadolu'ya büyük çaplı kuvvet sevk edebilecek Yunanistan'ın işgal etmesi konusunda ısrarcı olunca İtalya tepki gösterdi.

Paris'te alınan karar doğrultusunda Selanik'teki 1.Yunan Tümeni 12.000 kişilik mevcutla 13 Mayıs 1919'da Kavala çevresindeki iskelelerden yola çıktı. Nakliye gemilerine Yunan donanmasının yanı sıra İtilaf donanmasından savaş gemileri de eşlik etti.

Türkleri işgale hazırlamak gayesiyle Yunanlılardan bir gün önce 14 Mayıs 1919'da İngiliz, Fransız ve Yunan askerleri İzmir çevresindeki limanı koruyan tahkimli mevzileri işgal ettiler, şehre çıkan küçük silahlı müfrezeler konsoloslukları, yabancı bankaları ve yabancı postaneleri emniyete aldılar. Aynı gün akşam saatlerinde Osmanlı Hükümetine ertesi gün İzmir'in işgal edileceği notası verildi.

Damat Ferit Paşa Hükümeti korkak ve şaşkın, İzmir'in sivil ve asker yöneticileri cesaretten ve iradeden yoksun kişilerdi. Halk huzursuz ve kızgındı, kendini çaresiz hissediyordu. Bu koşullarda 15 Mayıs 1919 sabahı saat 08.40'da ilk Yunan birliği Kordonboyu'na çıkmaya başladı. Yunan askerleri karaya çıkarken binlerce Osmanlı Rum vatandaşı ellerinde çiçekler ve Yunan bayraklarını sallayarak sevgi tezahüratlarında bulundular.

Yunan ordusu karaya çıktıktan kısa süre sonra gerçek yüzünü ve niyetini ortaya koydu. Sadece işgalin ilk iki gününde İzmir'de 2.000'den fazla Türk öldürüldü, Kordonboyu, kışla ve hükümet binasının önü cesetlerle doldu (HTVD,

1961: 34). *(Jandarma Komutanlığının İzmir'in işgali ile ilgili olaylar ve Yunan mezalimi hakkında raporu Ek'tedir).* Bunun yanında devlet daireleri yağmalandı, birçok ev soyuldu ve kadınlara tecavüz edildi, İzmir ve çevresindeki askeri birliklerdeki subay ve askerler tutuklanarak hapsedildi. Üstelik saldırılar sadece Yunan askerleri ile sınırlı kalmadı, önceden silahlanmış çok sayıda yerli Rum da işgalin ertesi günü civardaki Türk köylerine saldırmaya başladılar.

Yunan işgali İzmir ile sınırlı kalmadı, 20 Mayıs 1919'dan itibaren iç bölgelerdeki yerleşim yerlerine yayılmaya başladı (İzdem, 1944: 108).

Yunanlılar işgali genişletirken, İzmir çevresindeki Türk birlikleri çekilerek toparlanmaya çalışıyordu. Firarlardan birlik mevcutları çok azalmıştı. Ateşkesi bozup uluslararası bir soruna yol açmamak için birlik komutanları temkinli davranıyordu.

Nihayet İstiklal Harbinde ilk ordu direnişi 29 Mayıs 1919 günü Ayvalık'ta yaşandı. İzmir'deki 56. Tümenden geriye kalan tek alay olan 172. Alay, Ayvalık'a çıkmaya çalışan Yunan birliklerini ateşle karşıladı (TİH II/I, 1967: 80). Böylece Yunan istilasına karşı ilk silahlı direnişi başlatan birlik 172. Alay oldu. Alay Komutanı Yarbay Ali Bey (Çetinkaya) idi.

İlk sarsıntıyı atlatan bölge halkı da hâl çaresi aramaya başladı. Düzensiz ve küçük gruplar halinde örgütlenmeye çalışıyorlardı. İlk silahlı halk kuvveti, askerlik şubesindeki silahların dağıtılması sonucu 25 Mayıs 1919'da Ödemiş'te teşkil edildi. İlçe Jandarma Komutanı Yüzbaşı Tahir'in emrinde silahlanan 150 kişilik Ödemiş Kuvayı Milliyesi 1 Haziran 1919'da Yunan Taburu ile çatışmaya tutuştu. İstiklal Harbinde Kuvayı Milliye'nin bu ilk çatışması tarihe "İlk Kurşun Muharebesi" olarak geçti (TİH II/I, 1967: 92). Ödemiş halkının canını dişine takarak yaptığı bu savaş (Yalazan, 1994: 54) Yunanlıların canını sıktı. Ödemiş'e kadar işgaller sorunsuz gerçekleşmişti. Buradaki direnç bundan sonra yaşanacakların habercisi gibiydi.

İstanbul Hükümeti ve Padişah'ın kayıtsız kalarak işgal kuvvetlerine karşı direnmeyi kabul etmemesine ve düzenli ordu birliklerinin terhis edilmesine karşın işgallere duyarsız kalmayan Anadolu insanı, küçük milli birliklerle düşmana karşı mukavemet etmeye çalıştı. Halkın silahlanarak oluşturduğu bu teşkillere Kuvayı Milliye (Milli Kuvvetler) denildi. Düzenli ordunun henüz kurulmadığı, Hükümetin işgallere sessiz kaldığı günlerde, düşman ilerleyişini durdurmak, asıl ordu kuruluncaya kadar zaman kazandırmak, halka moral aşılamak ve iç ayaklanmaları bastırmak yönünden Kuvayı Milliye'nin önemli yararları oldu (Dinçer, 2016: 79).

İzmir'in çevresine doğru genişleyen Yunan işgali Paris Konferansı'nda bulunan Başbakan Venizelos'un direktifiyle Aydın-Tire-Ödemiş-Turgutlu-Manisa-Menemen'e kadar ilerledi. Ancak İngilizler, Yunanlıların kendi başlarına işgali genişletmelerini istemiyorlardı. Yunan askerlerinin Türk halkına yaptığı zulüm ve katliamlar da kendilerini tedirgin ediyordu. Diğer taraftan işgalci Yunan kuvvetlerine karşı Kuvayı Milliye teşkillerince çeşitli saldırılar düzenleniyordu. Bu nedenle Paris Barış Konferansında General Milne'in teklifi üzerine iki taraf kuvvetleri arasında geçici bir sınır çizilmesi kararlaştırıldı. Hattın adı bu nedenle Milne Hattı olarak kabul edildi.

Milne Hattı Kroki-1'de gösterildiği gibi, Ayvalık'ın kuzeyinden güneye doğru Bergama, Turgutlu ve Ödemiş'in doğusu, Aydın ve Selçuk üzerinden geçirildi. Bu hat zaten Yunanlıların ilerlediği ve halen temasın devam ettiği bölgeleri kapsıyordu. Hat oluşturulurken Yunan ordusunun savunmasını kolaylaştıracak şekilde bazı düzeltmeler yapıldı.

Sonuçta İzmir'in işgaline kadar birbiri ardına gerçekleşen işgaller Türk milletini derinden üzdü. İtilaf devletlerinin bu haksız tutumları karşısında yer yer bölgesel direniş faaliyetleri başladı, fakat bardağı taşıran son damla Yunanlıların İzmir'i işgali oldu.

İtilaf Devletlerinin Türk yurdunu bölme planının başlangıcı olan bu işgal Türkler arasında nefretle karşılandı ve milli direnişe yol açtı (Sonyel, 2011: 194). İzmir'in işgali tüm bu işgallerin geçici değil kalıcı olduğunu gösterdi. Türk milleti gidişatı artık tüm açıklığı ile gördü, yurt genelinde büyük çaplı hezeyan yaşandı. Millî Mücadele ruhu tam olarak İzmir'in işgali ile üzerine canlandı.

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'daki Faaliyetleri ve Samsun'a Çıkması

Yıldırım Ordular Grubu'nun lağvedilmesi sonucu İstanbul'a gelen Mustafa Kemal Paşa, bir taraftan basına verdiği demeçler ve Minber gazetesi yoluyla kamuoyunu aydınlatırken, diğer taraftan devletin ve milletin bu tehlikeli durumdan kurtarılabilmesi için siyasi çözüm yollarını denedi. Beraber bir şeyler yapılabileceğine inandığı Ahmet İzzet Paşa'nın hükümetin başına gelmesi, kendisinin de hükümette Harbiye Nazırı olması yönünde çaba harcadıysa da yeni kurulan Tevfik Paşa Hükümeti mecliste güvenoyu alınca bu yöndeki girişimleri sonuçsuz kaldı (Akşin, 1976: 85). Hükümetin güvenoyu almasında, aksi durumda Padişahın Meclisi dağıtma girişiminde bulunması ihtimali önemli rol oynadı (Orbay, 1962: 370).

Mustafa Kemal Paşa neden Harbiye Nazırı olmak istediğine ilişkin soruya *"Ben barışın çabuk gelmeyeceğini biliyordum. Barışa kadar çok bunalımlı durumlar karşısında kalacaktık. İşte bu sıralarda vatana ciddi hizmetlerde bulunabileceğim düşüncesindeydim"* cevabını vermişti (Atay, 1998: 103). Amaç parça parça işgal edilmeye başlanan vatanın kurtuluşunu sağlamaktı. Eğer Harbiye Nazırlığı ele geçirilirse Mondros Ateşkes Antlaşması'nın hükümleri daha yumuşak uygulanabilir, tüm orduların dağıtılıp iskelet haline getirilmesi önlenebilirdi (Coşkun, 2009: 122-131).

Tevfik Paşa Hükümeti güvenoyu almasına ve bu suretle ilk siyasal girişimi başarısızlıkla sonuçlanmasına karşın Mustafa Kemal Paşa barışçıl siyasal girişimlerine bir süre daha devam etti. Ancak Osmanlı Mebusan Meclisi Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a gelişinden 40 gün sonra 21 Aralık 1918'de feshedildi. Böylece siyasal girişimlerin çok önemli bir kanalı ortadan kalkmış oldu (Alev, 2011: 25).

Meclisin kapandığı zamana kadar olan süreçte çözüm arayışı içinde Mustafa Kemal Paşa Padişah VI. Mehmet Vahdettin ile dört kez görüşme imkânı buldu (Altaş, 2011: 176). Görüşmelerde neler konuşulduğu tam olarak

bilinmemektedir (Turan, 1991: 154). Bununla birlikte Mustafa Kemal Paşa, Padişah'ın kendi geleceğini güvence altına alma kaygısına düştüğünü, direnmeyi akılcı görmediğini ve teslimiyetçi bir anlayışa sahip olduğu anlamıştı.

Siyasi çözüm arayışlarından sonuç çıkmayınca, geriye silahlı mücadele dışında bir seçenek kalmadı. Bu kapsamda Şişli'deki evde Ali Fethi (Okyar), Rauf (Orbay), Ali Fuat (Cebesoy), Kazım (Karabekir), İsmet (İnönü) ve Refet (Bele) gibi silah arkadaşlarıyla, yürütülecek mücadeleye ilişkin konularda temaslarda bulundu.

Bundan sonra yapılması gereken, bir an önce uygun bir görevle Anadolu'ya geçmekti. Kısa süre sonra bu fırsat doğdu. Samsun ve çevresinde Türklerin Hıristiyanlara saldırmakta olduğunu iddia eden İngiltere 21 Nisan 1919'da Osmanlı Devleti'ne nota vererek Karadeniz yöresinde asayiş ve sükûnun sağlanmasını istedi. Aksi takdirde İtilaf Devletleri Mondros Mütarekesi'nin 7 ve 24. maddelerine dayanarak bölgeyi işgal edeceklerdi. Ayrıca İngiltere, Anadolu'ya sevk edecek yeterli sayıda birliği olmadığından Türklerin elindeki silahların toplanmasını, çetelerin ortadan kaldırılmasını, asker toplama faaliyetlerinin durdurulmasını da talep ediyordu.

Hükümet İngilizlerin memnun edilmesi için bölgeye bir müfettiş gönderilmesinin uygun olacağını düşündü. Dâhiliye Nazırı Mehmet Ali Bey, aile dostu Ali Fuat Paşa aracılığıyla tanımış bulunduğu Mustafa Kemal Paşa'yı Damat Ferit Paşa'ya önerdi (Aybars, 1976: 153). Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'dan uzaklaşmasında fayda gören Damat Ferit Hükümeti, Padişah'ın da onayını alarak 9.Ordu Müfettişi olarak atamayı yaptı. Kendisine bölgedeki asayişsizliği ortadan kaldırması, dağınık durumdaki silah, cephanenin toplanarak koruma altına alınması ve direniş hareketlerinin engellenmesi talimatı ve bunun gereği için geniş yetkiler verildi (Sirel, 1967: 6-7; Sertoğlu, 1968: 5; Gencer-Özel, 2016: 8-10).

Yunan Ordusu İzmir ve çevresini işgal ederken, Mustafa Kemal Paşada 16 Mayıs 1919'da Samsun'dan Anadolu yolculuğuna başladı. O günlerde Anadolu'nun her köşesi yangın yeri gibiydi. Karadeniz'de silahlı Pontus çetelerinin saldırıları giderek artıyordu. Doğuda Mondros Mütarekesi sonrası boşaltılan Kars, Ardahan ve Sarıkamış ile güneyde Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu'nun bir bölümü işgal altındaydı, Yunan ordusu bir gün önce İzmir'e çıkmıştı. İşgal altındaki pek çok yerde insanlık dışı muamele yapılıyor, halk çaresizlik içinde başına gelecekleri bekliyordu. Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkması Milli Mücadelenin başlaması ve yurdun çeşitli yerlerinde ortaya konan mahalli tepkilerin bütünlük kazanması bakımından önemliydi.

Strateji Kavramı

Genel anlamda metodik bir düşünce tarzı olan ve 20. yüzyılın başlarında askeri bir bilim dalı olarak öne çıkan strateji, bugün artık hemen her alanda kullanılan bir olgu haline gelmiştir (Tarakçı, 2011: 20). Strateji siyasi amaçlar için gücün veya güç tehdidinin kullanılmasıdır (Gray, 2008: 40).

Türk Dil Kurumu (TDK) stratejiyi *"Bir ulusun veya uluslar topluluğunun, barış ve savaşta benimsenen politikalara destek vermek amacıyla politik,*

ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı" olarak tanımlamaktadır. Daha kısa şekilde stratejiyi *"stratejik bir hedefe ulaşmak için, güç unsurlarının (kaynakların) kullanılması sanatı"* olarak da tanımlamak mümkündür. Bu kapsamda, bir strateji oluştururken, önce stratejik hedef seçilmeli, müteakiben hedefe ulaşmak için kullanılacak güç unsurları (kuvvet ve kaynaklar) ortaya konmalı ve nihayet güç unsurlarının hedefe nasıl ulaşacağı (hangi yöntemlerin ve hareket tarzlarının izleneceği) kararlaştırılmalıdır.

Strateji oluştururken kaynaklarla hedefler arasında dengeli bir ilişki kurulması önemlidir (Ataç, 2019: 4). Bunu sağlamanın yolu da durum muhakemesinden geçmektedir. Durum muhakemesi yapılırken dikkate alınması gereken faktörler; vazife, düşman durumu, arazi ve iklim koşulları (Coğrafya), mevcut kuvvetlerimiz (güç unsurlarımız) ve zamandır. Stratejik kararlara tüm bu faktörler gerçekçi değerlendirildikten sonra ulaşılmalıdır. Aksi takdirde özellikle ülke çapında büyük zararlar kaçınılmazdır, hatanın sonucu yıkıma kadar gidebilir. Kaldı ki doğru bir stratejinin belirlenmesi de yeterli değildir. Belirlenen stratejinin uygun şekilde icra edilmesi, gelişmeler ışığında gerektiğinde tadil edilerek yeniden düzenlenmesi gerekir.

Bu yönüyle Mustafa Kemal'in temelleri çökmüş ve ömrü tükenmiş Osmanlı Devleti'nin enkazından zor şartlarda ve kısıtlı imkânlarla bağımsız bir ulusal devlet kurulabilmesi inancın, kararlılığın, mantığın ve cesaretin egemen olduğu, eşi görülmemiş bir stratejik öngörünün, planlamanın ve uygulamanın sonucudur (Eslen, 2018: 251).

Mustafa Kemal'in Millî Mücadele Stratejisi

Mustafa Kemal Millî Mücadeleyi başlatırken temel ilke olarak "Türk milletinin onurlu ve saygın bir millet olarak yaşamasını" esas almıştı. Bu temel ilkenin gerçekleşmesi için "ulusal egemenliğe dayanan tam bağımsız yeni bir Türk devleti kurmayı" milli hedef olarak belirlemişti (Nutuk, 1981: 9-10). Dolayısıyla hem yeni bir devletin kurulması hem bu devletin ulusal egemenliğe dayalı bir niteliğinin olması, hem de uluslararası alanda kendini sınırlayan tüm kısıtlardan azade tam bağımsız bir karakterinin bulunması hedefi seçilmişti.

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a ayak basarken neden yeni bir devlet kurmayı hedeflemişti? Osmanlı İmparatorluğu'nun tıpkı aynı dönemde Avrupa'daki diğer imparatorluklar gibi ömrünü tamamladığını, onu yaşatma yönündeki çabaların beyhude olduğunu ve bu kapsamda çaba göstermenin millete büyük zararlar vereceğini görüyordu.

Neden ulusal egemenliğe dayalı tam bağımsız bir devlet kurmayı hedeflemişti? Egemenlik yetkisi halk yerine bir hanedanda olduğu takdirde devletin geleceğinin o günkü durumdan farklı olmayacağını ve toplumun geri kalmışlığının sürüp gideceğini bildiğinden ve bağımsızlıktan mahrum milletlerin uygar toplumlar karşısında uşak olmaktan öteye gidemediğini gördüğünden böyle bir devlet kurmayı hedeflemişti.

Belirlenen milli (stratejik) hedef tek bir düşmanla değil, çok cepheli mücadeleyi gerektiriyordu. Misakı Milli ile belirlenen vatan topraklarını işgalci

güçlerden temizlemek için geniş kapsamlı ve uzun süreli bir savaşın yürütüleceği kesindi. Bununla birlikte yürütme yetkisini kullanmak için bu süreçte Padişah ve İstanbul Hükümetine yönelik egemenlik mücadelesi de olacağı açıktı. Yine saltanat ve işgalci güçlerin desteklediği, yönlendirdiği iç ayaklanmaların olacağı bekleniyordu. Tüm bu düşman ve tehditlere karşı mücadeleyi öngören kesimler ise başlıca iki grupta toplanmıştı. Bir grup, mücadeleyi milletin kendi başına sürdürme olanağını görmediğinden Amerikan mandasını veya İngiltere'nin himayesini istiyorlardı. Silahlı mücadeleyi öngörenler, mücadele alanını kendi etki alanları ile sınırlandırıyordu. Yurdun bütününü kapsayan bir silahlı mücadeleyi Mustafa Kemal Paşa ve yakın çevresi dışında tahayyül edebilen kimse yoktu. Mustafa Kemal'in belirlediği Milli Mücadele Stratejisi'nin büyüklüğü, olanaksız koşullar altında mükemmel düzeyde uygulanıp sonuca ulaşmasındandır.

Yurdu işgalci güçlerden temizlemek mevcut koşullar altında ancak uygun bir harp stratejisiyle ve kuvvet kullanarak mümkün olabilirdi. Harp stratejisinin başarılı olabilmesi için, eşgüdümlü olarak psikolojik, politik ve diplomatik stratejilerin de yürütülmesi gerekiyordu.

Harp stratejisinin yürütülmesi öncelikle düzenli ve kuvvetli bir orduya ihtiyaç gösteriyordu. Ancak mevcut durumda Osmanlı orduları dağıtılmış, silahları elinden alınmış, mevcutları yok denilecek kadar azalmıştı. Harp stratejisinin, bu gerçeğin dikkate alınarak belirlenmesi gerekiyordu. Bu gerçeğin bilincinde olarak Mustafa Kemal, harp stratejisini üç safhalı olarak belirledi. Bunlar;

- Birinci safhada; düzenli birlikler teşkil edilinceye kadar işgalci güçleri oyalayarak zaman kazanmak,
- İkinci safhada; düzenli orduya geçilince kadar stratejik savunma ile düşman ordusunun taarruz gücünü kırmak,
- Üçüncü safhada; tam bir hazırlığı müteakip taarruza geçerek vatan topraklarını işgalci güçlerden kurtarmak.

Bu harp stratejisinin uygulanabilmesi için psikolojik stratejiyi, önce kararlılığının ortaya konularak milli direnişin artırılması, milletin kendi gücüne dayanarak bağımsızlığını sağlayacağına dair inancın pekiştirilmesi ve mücadelenin topyekûn harp uygulaması çerçevesinde sürdürülmesi temellerine oturttu.

Politik stratejiyi; önce parça parça ve mahalli yürütülen direniş faaliyetlerini birleştirecek bir teşkilatlanmaya gidilmesi ve faaliyetlerin meşru bir zeminde yürütülmesi bakımından milleti temsil edecek bir kurulun oluşturulması, ardından ulusal egemenliğe dayalı meclisin açılarak milleti temsilde meclisin tek yetkili kılınması şeklinde planladı.

Diplomatik stratejiyi de, Doğu sınırını emniyete alarak Sovyet Rusya'nın desteğini sağlamak, İtilaf devletleri arasında görüş ayrılıkları oluşturarak cepheyi daraltmak ve nihayetinde kazanılacak askeri zaferle barış görüşmelerine güçlü şekilde katılmak şeklinde belirledi.

Düzenli ordunun teşkil edilerek kesin sonuçlu muharebelere kadar olan sürede faaliyetlerini psikolojik, politik ve diplomatik strateji alanlarında yoğunlaştıran Mustafa Kemal Paşa, Eskişehir Muharebesi sonrası muharebe

stratejilerini (muharebe planları dahil) kendi oluşturdu ve muharebeleri muharebe meydanlarında bizzat sevk idare etti.

Stratejinin temel unsurları olan kuvvet, zaman ve mekânı kullanarak üç yıl gibi kısa bir sürede harp stratejisinin tüm safhalarını muharebe stratejileri ile birlikte başarıyla uyguladı. Milli mücadelenin üçüncü yılında yurdu işgalci güçlerden arındırdı, dördüncü yılında milli hedef olan ulusal egemenliğe dayanan tam bağımsız yeni Türk Devleti'nin tüm dünya tarafından tanınmasını sağladı.

Sakarya Meydan Muharebesine Kadar Olan Süreçte Strateji Uygulamaları

Mustafa Kemal Sakarya Meydan Muharebesine olan kadar safhada bir yandan psikolojik ve politik strateji bizzat yürüttü, diğer yandan harp stratejisinin birinci safhası olan "düzenli birlikler teşkil edilinceye kadar işgalci güçleri oyalayarak zaman kazanmak" uygulamasını yakından takip etti.

19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal Paşa ilk olarak, yaptığı inceleme sonrası bölgedeki asayiş ve güvenlik durumunu belirten raporu İstanbul'a gönderdi. Yine telgrafla Samsun'daki İngiliz askeri varlığı hakkında bilgi vererek ateşkes hükümlerine ve milli haklarımıza aykırı tecavüzlerinin hükümetçe önlenmesini istedi (Sertoğlu, 1968: 8-10). Dolayısıyla önce mevcut durumu ortaya koyarak hükümeti bilgilendirdi, sonra dağınık şekilde yürütülen direniş hareketlerini birleştirme ve milli bir teşkilat oluşturma gayretine yöneldi.

Bu süreçte, bir yandan da halkı aydınlatmaya, özellikle yerel yöneticileri şehirdeki yabancı askeri güçlerden çekinmeye veya korkmaya yer olmadığına inandırmaya önem verdi. Böylece bölgede milli bir teşkilatın kurulmasına başlandı (Gencer-Özel, 2016: 96).

25 Mayıs 1919'da Havza'ya geçti. Burada işgallere karşı milli bilinç ve direniş duygusunun arttırılması yönünde mülki ve askeri amirlere genelgeler yayınladı. Mitingler, gösteriler, uyarı telgraflarıyla protestoların bütün kasaba ve köylere kadar genişletilmesine çalıştı. Diğer yandan kolordu komutanlarına gönderdiği gizli emirlerle, düşmanın Doğu illerinde girişebileceği bir işgalin muhtemel şekilleri ve buna karşı uygulanacak harekât planlarıyla, alınması gerekli diğer savunma tedbirleri üzerinde durdu (Karabekir, 1969: 35). Komutanlardan Mondros'un hükümlerine uyulmamasını, orduların dağıtılmamasını istedi (Atatürk'ün Bütün Eserleri, 1999: 334).

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkmasından itibaren yürüttüğü milli güçleri uyarma, yönlendirme ve harekete geçirme yönündeki faaliyetleri İngilizleri endişeye sevk etti ve hükümete yaptıkları baskıyla Harbiye Nezareti Mustafa Kemal Paşa'yı 8 Haziran 1919'da İstanbul'a geri çağırdı (TBMM Z.C, 1959: 10). Bu geri çağırma emrine itibar etmeyen Mustafa Kemal Paşa 12 Haziran 1919'da Amasya'ya geçti. O güne değin geçen kısa süre içinde, ordu birlikleriyle bağlantıyı sağlamış, milletin duyarlılığını arttırmış ve milli teşkilat kurma fikrinin tüm ülkeye yayılmasını sağlamıştı. Artık sıra, faaliyetlerin kişisel girişim kapsamından çıkarılıp meşru bir zemine dayandırılmasına gelmişti. Bundan sonraki çalışmaları, milleti temsil edecek bir kurul vasıtasıyla yürütmeyi düşünüyordu. Meclis-i

Mebusan'ın Padişah tarafından feshedilerek 21 Aralık 1918'den itibaren kapalı bulunması ve dört ay içerisinde gerçekleşmesi gereken seçimlerin henüz yapılmaması, bu kurula duyan ihtiyacı artırmıştı. Bu kurulun Sivas'ta oluşturulması kararlaştırıldı (Nutuk, 1981: 19-20). Buna ilişkin talimatı 22 Haziran 1919'da genelge halinde ilgili sivil ve askeri makamlara gönderdi. Amasya Tamimi (Genelgesi) olarak bilinen bu belge İstiklal Harbi'nin gerekçesi, yöntemi ve amacını açıklayan ve Türk milletini mücadeleye çağıran ihtilal bildirgesi niteliğindeydi (Aydemir, 1966: 34-36).

Gerek İstanbul Hükümetine, gerekse İtilaf Devletlerine karşı cephe alan Mustafa Kemal Paşa'nın artık faaliyetlerini bir asker olarak sürdürme olasılığı kalmamıştı. Nitekim İstanbul'dan azledildiğine dair telgrafın yola çıktığı 8/9 Temmuz 1919 tarihinde kendisi de Harbiye Nezaretine ve Padişah'a gönderdiği telgrafla sadece müfettişlik görevinden değil, aynı zamanda ordudan da istifa ettiğini bildirdi (Ünalp, 2011: 78-79; Turan, 2006: 5). 23 Temmuz 1919'da ulusal mücadelenin temel ilkelerinin belirlendiği Erzurum Kongresi başladı (Kansu, 1988: 117-120). Kongre aldığı kararları uygulamak üzere Mustafa Kemal'in başkanlığını yaptığı 9 kişilik bir temsil kurulu seçti (Tanör, 2002: 224). Bu kongre bölgesel nitelikte olsa da, Mustafa Kemal'in temsil heyeti başkanlığına seçilmesi, milli mücadelenin meşru lideri olarak görülmesi açısından önemli idi.

4 Eylül 1919'da toplanan Sivas Kongresi'nde Erzurum Kongresi'nde bölgesel mahiyette alınan kararlar bütün ülkeyi kapsayacak biçimde genişletildi. Ülkenin tamamını temsil edecek Mustafa Kemal'in başkanlığında 16 kişilik Heyet-i Temsiliye, TBMM'nin açılmasına kadar olan sürede bir yürütme organı gibi icraatlar yaptı. Milli hedef olan Misak-ı Milli'nin fiziksel sınırı yine Sivas Kongresi'nde kararlaştırıldı (Dinçer, 2016: 95-96).

12 Ocak 1920'de İstanbul'da toplanan Mebusan Meclisi'nde 28 Ocak günü kabul edilen Misak-ı Milli 17 Şubat 1920'de dünyaya duyuruldu (Tansel, 1973: 38). Misak-ı Milli'nin ilanı, Güney Cephesinde direnişin yoğunlaşması ve Batı Anadolu'da Yunan ordusunun aleyhindeki gelişmeler İtilaf Devletlerini harekete geçirerek daha sert politikalara yöneltti (Jaescke, 1989: 97). Türklerin direnişini kırmak için 16 Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal ettiler. İşgal sırasında meclisi basarak bazı mebusları tutukladılar (Selek, 1987: 333). Padişah da 11 Nisan 1920'de meclisi feshetti. İstanbul'da parlamentonun kapanması Ankara'da yeni bir meclisin toplanması için uygun ortam doğurdu. Yeni seçilen ve İstanbul'dan gelebilen mebusların katılımıyla toplanan TBMM ilk toplantısını 23 Nisan 1920'de yaptı (Gologlu, 2010: 167). Meclis yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplarken, Mustafa Kemal'i Meclis Başkanı olarak seçti. Bu suretle Mustafa Kemal, Milli Mücadele'nin başında belirlediği politik ve psikolojik stratejinin hedeflerini önemli oranda gerçekleştirmiş oldu.

TBMM'nin açılmasından kısa süre önce Güney cephesinden gelen haberler gelecek adına umut vericiydi. Kuvayı Milliye ile Fransız kuvvetleri arasında yaşanan yoğun çatışmalar sonrası 5 Mart 1920'de Maraş, 11 Nisan 1920'de Urfa işgalden kurtarıldı. Zaten Mondros Mütarekesi'nden sonra başlayan işgallere karşı ilk direniş Güney cephesinde başlamıştı (Cebesoy, 2000: 345). Özellikle

Fransızların işgal ettiği bölgelerde yoğunlaşan çatışmalarda Milli Kuvvetler ve yöre halkı işgalcilere karşı büyük bir direniş sergiledi. Bu savunma ruhu sonunda Fransızları Ankara İtilafnamesi ile bölgeden çekilmek zorunda bıraktı.

Aynı dönemde askeri alanda Mustafa Kemal'i meşgul eden diğer bir sorun da Anadolu'da çıkan ayaklanmalardı. Önceleri Heyet-i Temsiliye'ye ve Kuvayı Milliye'ye karşı çıkan ayaklanmalar, TBMM'nin açılmasından sonra onun varlığını ortadan kaldırmaya dönük olarak devam etti. Bu arada İtilaf Devletlerinin desteğini alan azınlıklardan Ermeniler ve Rumlar da, Anadolu'da devlet kurmak ve İtilaf güçlerinin işgallerine gerekçe yaratmak amacıyla çeşitli ayaklanmalar çıkarttılar (Dinçer, 2016: 110). Ülkenin bu en buhranlı döneminde mevcut kısıtlı birlikler ve Kuvayı Milliye güçleri bir yandan işgalci kuvvetlere karşı direnmeye çalışırken diğer yandan ayaklanmaları bastırmakla meşgul oldular.

1920 yazında Batı cephesindeki gelişmeler hız kazandı. İtilaf Devletleri Sevr Antlaşması öncesi baskı oluşturmak için Yunan ordusunu ileri harekâta geçirdiler. 22 Haziran 1920'de taarruza geçen Yunan ordusu Batı Anadolu'yu hızla işgal etti (Kroki-2). Yunan taarruzları karşısında Kuvayı Milliye teşkilleri yetersiz kalınca Mustafa Kemal Paşa düzenli orduya geçiş faaliyetlerini hızlandırdı. Türk halkını askere çağırarak ve Kuvayı Milliye teşkillerinden de yararlanarak düzenli orduyu oluşturmaya başladı. Oluşturulan birlikler süratle Batı Cephesinde görevlendirildi.

Batı Cephesi için düzenli ordu çalışmaları sürerken, Doğu'da zaten üç tümenden müteşekkil düzenli bir kuvvet mevcuttu. Ermenilerin Kars ve Sarıkamış'ı ele geçirmesinden sonra Kazım Karabekir Paşa komutasındaki bu kuvvetler 28 Eylül 1920'de karşı taarruza geçti. Ağır yenilgi alan Ermeniler barış istemek zorunda kaldılar. Böylece 2/3 Aralık 1920'de iki taraf arasında Gümrü Barış Antlaşması imzalandı. Ancak kısa süre sonra Ruslar Ermenistan'ı işgal edince, Doğu sınırı ancak sonradan imzalanan Moskova ve Kars Antlaşmaları ile kesinlik kazandı.

Güney ve Doğu cephesinde olumlu neticeler alınmasına karşın Batı Cephesinde ciddi sıkıntılar yaşanıyordu. Bursa-Uşak hattına kadar ilerleyen Yunan ordusunun müteakip hedefi Eskişehir ve Afyon'u ele geçirmekti. Düzenli orduya yeni geçen Türk ordusu halen, ayaklanan Çerkez Ethem kuvvetlerine müdahale etmek üzere Kütahya civarında tertiplenmişti.

Henüz düzenli orduya yeni geçilen bu safhada, durumdan istifade etmek isteyen Yunan ordusu güneyde Uşak'ta gösteri taarruzu yaparken, kuzeyde Bursa'daki 20 bin kişilik kuvvetle 6 Ocak 1921'de Eskişehir istikametinde taarruza başladı (Kroki-3). Yunanlıları İnönü mevzilerinde karşılayan Batı Cephesi Komutanlığı 6 bin kişilik kuvvetine karşı Yunan ordusunu İnönü bölgesinde durdurmayı başardı (TSK Tarihi,1984: 426-428). 11 Ocak 1921 günü Yunan kuvvetleri Bursa'ya çekilmek zorunda kaldı. Bu zaferin ardından, Çerkez Ethem ve birliği Kuvayı Seyyare de etkisiz hale getirildi (Özalp, 1998: 14). Birinci İnönü Muharebesi İtilaf Devletleri arasındaki fikir ayrılıklarının belirginleşmesine yol açtı. Sevr'in tatbiki konusunda Fransa ve İtalya'da tereddütler artarken, Sovyet

Rusya ile 16 Mart 1921'de Moskova Antlaşması imzalandı (TİH Doğu Cephesi, 1995: 256).

İtilaf Devletleri gelinen aşamada durum değerlendirmesi için 21 Şubat 1921'de Londra'da toplanmaya karar verdiler. Bu toplantıya İstanbul Hükümeti temsilcisi yanında İtalya'nın zorlaması ile TBMM temsilcisi de davet edildi. 12 Mart 1921 tarihine kadar süren konferansta, İtilaf Devletlerinin önerdiği barış önerileri Sevr Antlaşması'nda küçük değişiklikler içerdiğinden TBMM temsilcisi Bekir Sami Bey tarafından kabul edilmedi. Bunun üzerine İngiltere Yunan ordusunu yeni bir saldırı için teşvik etti.

23 Mart 1921'de iki koldan taarruza geçen Yunan ordusu güneyde Afyon'a kadar ilerlerken, kuzeyde bir kez daha İnönü mevzilerinde durdurularak 31 Mart 1921'de yeniden Bursa'ya çekilmek zorunda kaldı (Kroki-4). İkinci İnönü Zaferi, İtalya ve Fransa ile İngiltere arasındaki görüş ayrılığını daha da arttırdı. Kuzeydeki Yunan kuvvetleri çekilince güneydeki Yunan kolordusunun konumu, kuşatma taarruzu için elverişli bir durum oluşturmuştu. Batı Cephesi Komutanlığı bu durumdan istifade etmek için 08-15 Nisan 1920 tarihleri arasında önce Aslıhanlar, sonra Dumlupınar istikametinde taarruz etse de, Yunan birlikleri tehlikeyi görerek taarruz istikametlerini zamanında kapattığı ve uygun mevzilere çekilerek kuşatmadan sıyrıldığı için taarruzlarda arzu edilen netice sağlanamadı.

Mevcut kuvvetleriyle sonuç alamayacağını anlayan Yunanlılar, İngilizlerin de desteğiyle kuvvetlerini üçte bir oranından fazla arttırdılar ve 10 Temmuz 1921'de Kütahya istikametinde taarruzlarını yoğunlaştırdılar. Cephenin Döğer istikametinde yarılması üzerine Türk ordusu Eskişehir-Seyitgazi hattına çekildi (Kroki-5). Bu sıkıntılı dönemde cephe hattına gelen Mustafa Kemal Paşa, bu mevzilerde de tutunma imkânının kalmadığını görerek, daha esaslı bir hazırlık için ordunun Sakarya Nehri doğusuna çekilmesini emretti (Kroki-6).

Bu safhaya kadar psikolojik ve politik stratejinin amaçları büyük oranda, diplomatik stratejinin belirli oranda gerçekleştiğinden ve İstiklal Harbi'nin kritik eşiğine gelindiğinden, sıra muharebe stratejilerinin belirlenmesi ve harbin sevk idaresine gelmişti. Bu nedenle Mustafa Kemal Paşa, Milli Mücadele'nin bu aşamasından itibaren önceliğini muharebe stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanmasına ayırdı.

Sakarya Meydan Muharebesi Stratejisi

Kütahya-Eskişehir Muharebeleri sonrası Yunan tarafı bir süre zafer sarhoşluğu yaşadı. Türk ordusunun kesin bir yenilgiye uğradığını ve Mustafa Kemal'in kısa zamanda ateşkes istemekten başka bir çaresi olmadığını düşünüyorlardı. Zamanla yanıldıklarını anladılar. Bunun üzerine, sonraki adımı belirlemek için 28 Temmuz 1921'de Kütahya'da Kral Konstantin'in başkanlığında Harp Meclisi toplandı. Toplantıda "Ankara istikametinde ilerleyerek rastlanılan yerde Türk ordusundan arta kalanlarının ezilmesi ve Ankara'nın ele geçirilmesi" oy birliği ile kararlaştırıldı (Artuç, 2001: 261).

Türk tarafında karamsarlık hâkimdi. Meclis'te, Mustafa Kemal Paşa'ya karşı olanlar ordunun Sakarya Nehri doğusuna çekilmesinden ve mevcut durumdan

kendisini sorumlu tutuyorlardı. Milletvekilleri kimi iyi niyetle, kimi kötü niyetle düğümün çözümünü Mustafa Kemal'den bekliyordu. Bir dizi münakaşa sonrası Meclis 5 Ağustos 1921'de çıkardığı kanunla yetkilerini ve Başkomutanlığı üç ay müddetle Mustafa Kemal Paşa'ya devretti (Ağaoğlu, 1973: 175). Mustafa Kemal Paşa görevi aldığının ikinci ve üçüncü günleri 7-8 Ağustos 1921'de kanun gücünde "Tekâlif-i Milliye" (Milli Yükümlülükler) adı altında emirler yayınladı. Emrin uygulanmasıyla ordu taşıt, araç ve gereç yönünden güçlendirildi, yiyecek ve giyeceği temin edildi (ATTB, 1964: 395-404). Bu suretle topyekûn harp uygulaması yaygınlaşıyor, halk bir bütün halinde mücadeleye katkı sağlıyordu *(Topyekûn Harp; bir ulusun bütün kaynaklarını seferber ederek bir başka devlet veya devletler topluluğunun kendi ülkesine yönelik askeri gücünü yok etmek için maddi ve manevi unsurlarıyla savaşmasıdır. Bir başka deyişle milli gücün tüm unsurlarının bir bütün ve birbirleriyle uyumlu olarak kullanılması ve o ülke yurttaşlarının tümünün bir amaç etrafında kenetlenmesidir.)* (Ünalp, 2011: 87). Lord Kinross Topyekûn Harbi Mustafa Kemal'in öteden beri öngördüğünü ve bu savaşta milletin her ferdinin kendini silahla vuruşan savaşçı gibi hissederek bütün varlığını mücadeleye verdiğini ifade etmiştir (Kinross, 1994: 377).

Batı Cephesinde yapılan teşkilat düzenlemeleri ve takviyeler sonucu Sakarya Meydan Muharebesi öncesi Türk Ordusu; bir Mürettep Kolordu (Kocaeli Grubu) ile 1'inci, 2'nci, 3'üncü, 4'üncü ve 12'nci Gruplar, 5'inci Süvari Grubu ve ihtiyat grubundaki dört bağımsız tümenden oluşuyordu. Bütün kuvvetler 18 piyade tümeni, 4 süvari tümeni ve bir süvari tugayı idi. Birlikler başlangıçta, beklenen Yunan taarruz istikametine göre Sakarya Nehri doğusu ve kuzey doğusunda tertiplendi.

Yunan Ordusu'nun 1.Kolordusu Eskişehir, 2.Kolordusu Seyitgazi ve 3.Kolordusu Alpu bölgesindeydi. Her kolorduda üç piyade tümeni, toplamda dokuz piyade tümeni bulunuyordu. Yunan ordusu Türk ordusuna göre personel ve özellikle silah, araç, mühimmat yönünden üstündü.

Mustafa Kemal Paşa muharebe stratejisini; Yunan ordusunun taarruz gücü doruk noktasına ulaşıncaya kadar Sakarya Nehri doğusunda savunmayı sürdürmek olarak belirledi. Bu stratejinin uygulanması, her ne surette olursa olsun Sakarya mevzilerinin savunulmasını, cephe hattında girmeler olması halinde gerideki savunma hattına çekilmeden birliklerin sorumluluk bölgelerini savunmaya devam etmelerini gerektiriyordu. Yani hat savunması yerine bölge savunması yapılacaktı.

Yunan Ordu Komutanı da muharebe stratejisini, Türk ordusunu Sakarya Nehri doğusunda taarruzla tespit ederken, güneyden Ilıcaözü Deresi'nden Haymana istikametinde kuşatarak imha etmek üzerine kurdu. Türk ordusunun imhasını müteakip hükümet merkezi olan Ankara işgali edildiğinde Türk Devleti dağılmış olacaktı.

14 Ağustos 1921'de ileri harekâta geçen Yunan Ordusu 22 Ağustos 1921'de, taarruz için kuvvetlerinin çoğunluğu ile Ilıcaözü Deresi güneyinde tertiplendi. Bundan sonra başlayan muharebe üç safhada cereyan etti:

- Birinci safhada, 23 Ağustos 1921 sabahı taarruza geçen düşman Türk cephesini güneyden kuşatmaya çalıştı.

- Kuşatmada başarılı olamayınca Yunan Ordusu ikinci safhada 1 Eylül 1921'den itibaren cepheyi Çal Dağı- Haymana istikametinde yararak çökertmeye teşebbüs etti.
- Bu teşebbüsünde de netice alamayan Yunan Ordu Komutanı, artık taarruzlarının doruk noktasına ulaştığını da gördüğünden çaresiz olarak üçüncü safhada 11 Eylül 1921 tarihinden başlayarak çekilmeye başladı. Bunun üzerine Türk ordusu bütün cephede karşı taarruza geçti. 13 Eylül 1921'de Sakarya'nın doğusu tamamen boşaltıldı. Yunan ordusu taarruz öncesi hatlarına çekilmek zorunda kaldı (ATTB, 1964: 395-404).

Sakarya Meydan Muharebesinin Sonuçları

- Milletin moralini yükselmiş, orduya güven artmış, geleceğe ilişkin ümitler canlanmıştır.
- Afyon-Eskişehir hattına kadar vatan parçası düşmandan temizlenmiştir.
- Yunanistan'ın Trakya, İstanbul ve Anadolu'yu topraklarına katma hevesi sonuçsuz kalmıştır.
- Bu muharebenin hemen ardından Fransa ile Ankara Antlaşması imzalanmıştır. Bunun sonucunda Fransa, işgal ettiği ve mukavemetle karşılaşıp tutunamayacağını anladığı Türk topraklarından Sancak (Hatay) hariç çekilmiştir. İskenderun ve Antakya'da özel bir idare kurulmuştur. Bu antlaşmayla Fransa ile Türkiye arasındaki savaş fiilen sona ermiş, Ankara Hükümeti Fransa tarafından resmen tanınmıştır (Baytok, 1994: 163; Öztürk, 1994: 163).
- Batı Anadolu'daki Yunan egemenliğini kabullenemeyen İtalyanlar Sakarya Zaferi'nden sonra Güney Ege ve Akdeniz bölgelerinde tutunamayacaklarını anlamışlardır. Nitekim 1921 sonuna kadar işgal ettikleri yerleri boşaltmışlar, böylece fiili olarak savaşı bitirmişlerdir (Türkmen, 2012: 143).
- Zafer, Türkiye'nin Sovyet Rusya ile ilişkilerinde bir dönüm noktası olmuş, Sovyet Rusya'nın aracılığı ile 13 Ekim 1921'de Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan arasında Kars Antlaşması imzalanmıştır. Böylece Doğu cephesi tamamen kapanmış, buradaki kuvvetlerin bir kısmı Batıya kaydırılmıştır (Sofuoğlu, 2009: 244).
- Türk ordusuna kesin zafer için hazırlık yapacak zaman kazandırılmış, toparlanma imkânı bulunmuştur.

Büyük Taarruzun Muharebe Stratejisi

Sakarya Meydan Muharebesi sonrasında Yunan ordusu Eskişehir-Seyitgazi-Afyon hattında savunma mevziine girdi. Türk ordusu da bu hattın karşısında yeni bir büyük çaplı çatışmaya tutuşmayacak mesafede tertiplenerek düşmanı uzaktan takip etti. İki ordu da yorgun ve kayıpları ağırdı. Bu nedenle önce toparlanma, sonra müteakip harekât için hazırlık faaliyetleri yapılarak, yaklaşık bir yıllık süre bu şekilde geçirildi. Bir ara Yunan Ordusu'nun savunma mevziilerine iyice yerleşmesinden önce Afyon'dan kuzeye doğru yapılacak bir taarruzla,

düşmanın kuzeye atılarak imhası için ciddi hazırlıklara girişilse de, olanakların o dönem çok kısıtlı olması yüzünden bu taarruzdan vazgeçildi (Artuç, 2001: 377-378).

Yaklaşık bir yıl süren hazırlık döneminde her iki taraf da faaliyetlerini başlıca üç alanda; diplomasi, siyasi ve askeri alanda yoğunlaştırdı. Diplomasi alanında; Yunanistan, müttefiklerinin ve özellikle İngiltere'nin politik, askeri ve mali desteğini pekiştirme ve yeni destekler sağlamaya çalışırken, Türk tarafı yapacağı büyük çaplı harekâtı gizlemeye yönelik barış diplomasisi uyguladı. Bu dönemde İtilaf Devletleri, iş uzadıkça Anadolu sorununun çıkmaza gireceğini düşünerek Mart 1922'de ateşkes için arabuluculuk girişiminde bulundularsa da başarılı olamadılar (Görgülü, 1992: 82). Siyasi alanda; Yunan Kralı ve Hükümeti içeride iktidarlarını, dışarıda saygınlıklarını ayakta tutabilmek için, askerlerin düşüncelerini dikkate almadan savaş çığırtkanlığını sürdürürken, Türk tarafında Meclis'te hükümete karşı muhalefet giderek sesini yükseltiyordu. Meclis'te yoğun tartışmaların geçtiği bir dönemde Mustafa Kemal Paşa'ya Başkomutan olarak Meclis'in yetkilerini kullanmasına imkân veren kanunun süresi uzatıldı (Karal, 1973: 189).

Askeri alanda her iki taraf da kadro noksanlıklarını tamamlama yoluna giderken Yunan ordusu tahkimatın kuvvetlendirilmesi, Türk Ordusu taarruz eğitimlerinin pekiştirilmesine önem verdi.

Sakarya savaşı öncesinde olduğu gibi Sovyet Rusya, bu hazırlık döneminde de Türkiye'ye destek sağladı. Para yardımının yanında tüfek, makineli tüfek, top ve bol miktarda cephane alındı.

Türk Ordusu; iki ordu, bir süvari kolordusu ile iki grup komutanlığından (Kocaeli ve Menderes) müteşekkildi. Hazırlık döneminde kuvvetinin 1/3'ü ile cephe hattında, 2/3'ü ile geride tertiplenmişti.

Yunan Ordusu üç kolordudan müteşekkildi: 1. Kolordu (dört tümenli) Döğer-Afyon Ahırdağı hattında, 3. Kolordu (üç tümenli) Eskişehir-Seyitgazi hattında savunma için tertiplenmişti. 2. Kolordu (üç tümenli) Döğer bölgesinde ihtiyattaydı. Uşak doğusunda geri bölge emniyeti 2. Tümene bırakılmış, yine Uşak'ta bir süvari tümeni teşkil edilmekteydi. İzmit bölgesinde 11. Piyade Tümeni ile Menderes Vadisi uzanımı hattında altı bağımsız alay tertiplenmişti. Yunan ordusu toplamda 12 piyade tümeni ve 1. Süvari Tümeni ile bağımsız 10 alaydan (Bu alayların vazifesi, geri bölgelerde ve yanlarda emniyeti sağlamaktı) oluşuyordu.

İki tarafın insan ve silah mevcutları: Türk ordusunda 200 bin insan, 99 bin tüfek, 2000 hafif, 839 ağır olmak üzere toplam 2839 makineli tüfek, 323 top ve 10 uçak vardı. Yunan ordusunda 225 bin insan, 90 bin tüfek, 3139 hafif ve 1280 ağır olmak üzere 4419 makineli tüfek, 419 top ve 50 uçak bulunmaktaydı. İnsan mevcudu büyük bir fark göstermemekle beraber silah bakımından Yunanlılar üstü durumdaydı. Türk tümenlerinde 7-8 bin asker varken, Yunan tümenlerinin mevcudu 10 bin kişinin üstündeydi (Belen, 1999: 8).

Yunan ordusu lojistik imkânlar açısından iki yönden büyük avantaja sahipti: İzmir-Afyon demiryolu hattı lojistik ikmalin kesintisiz, kolay

gerçekleşmesini sağlıyordu. 3818 motorlu araç her sınıf ikmal maddesinin ana depolardan en uzak birliklere kadar süratle taşınmasına olanak veriyordu. Türk ordusunun elinde, Yunan ordusunun mevcudunun yüzde beşi kadar oranda 208 vasıtası vardı. Lojistik faaliyetler çoğunlukla kağnılarla yürütülüyordu.

Mustafa Kemal muharebe stratejisini; düşmanı ihtiyatlarını kullanmada kararsız bırakmak maksadıyla tüm cephe hattı boyunca taarruz ederken, asıl taarruzu düşmanın beklemediği Afyon mevziinin güneyinden yapmak, cepheyi Ahır Dağı doğusundan süratle yardıktan sonra düşmanı Dumlupınar-Döğer-Afyon üçgeninde imha etmek üzerine kurguladı. (TİH II/I, 1967: 50-58)

Bu strateji doğrultusunda hazırlanan Sad Taarruz Planı'nı göre; Porsuk Müfrezesi ve 41.Tümen Eskişehir mevziindeki Yunan 3'üncü Kolordusuna karşı emniyet sağlarken, 1.Ordu Ahırdağı-Afyon hattında, 2.Ordu Afyon-Seyitgazi hattında taarruz kademesinde ve 2.Kolordu ihtiyatta olacaktı. Asıl taarruz 1.Ordu bölgesinden yapılacak ve Ahır Dağı doğusunda cephe süratle yarılacaktı. Ahır Dağını gizlice aşacak 5. Süvari Kolordusu düşmanın çekilme yollarını kesecekti.

Yunan Ordu Komutanı savunma stratejisini; iki kolordu ile cephe hattını savunurken, ihtiyat kolordusu ile Türk asıl taarruz kuvvetine karşı taarruz yapmak üzerine inşa etti. Bu kapsamda; Eskişehir-Seyitgazi güneyi uzanımında 3. Kolordu, Döğer-Afyon-Ahır Dağı uzanımında 1. Kolordu savunma hattında, 2. Kolordu ihtiyatta, kuvvet çoğunluğu 1. Kolordu bölgesinde olacak şekilde birliklerini tertipledi.

Birlikler gizlice taarruz bölgelerine intikal ettirildikten sonra Büyük Taarruz üç safhada icra edildi:

- Birinci safhada 26 Ağustos 1922'de baskın şeklinde taarruza başlanarak 27 Ağustos 1922'de Yunan cephesi güneyde yarıldı.
- İkinci safhada düşmanın çekilmesine fırsat verilmeden büyük kısmı Çalköy güneyinde çembere alındı ve 30 Ağustos 1922 akşamı Başkomutan Meydan Muharebesi ile imhası sağlandı.
- Üçüncü safhada, diğer istikametlerde çekilmekte olan düşman kuvvetlerine takip harekâtı yapılarak 9 Eylül 1922'de İzmir kurtarıldı.

Büyük Taarruzun Sonuçları

- Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın 26 Ağustos 1922 sabahı verdiği emirle başlatılan "Büyük Taarruz Harekâtı" Afyon-Dumlupınar Büyük Meydan Muharebesi'nin son evresine rastlayan ve bizzat kendisinin sevk ve idare ettiği 30 Ağustos 1922 Başkumandan Muharebesi'nde (Atatürk Zafertepe-Çalköy bölgesindeki muharebeyi "Rum Sındığı Muharebesi" olarak da adlandırmaktadır.) (Akgül, 1992: 311) Yunan asıl kuvvetlerinin yok edilmesiyle sonuçlanmış ve üç yıldır devam eden İstiklal Mücadelesinde Türk ordularına Akdeniz hedef olarak gösterilmiştir. Başkomutanın bu tarihi direktifi TBMM orduları tarafından dünya harp tarihinde eşine az rastlanan bir hızla "Yıldırım Harbi" olarak geçmiş, Türk ordusunun 9 Eylül 1922'de İzmir'e girmesiyle büyük bir zafer coşkusuna dönüşmüştür (Türkmen, 2010: 143).

- Yunan Ordusu, henüz harekâtın başında aldığı ağır darbe sonucu bir daha toparlanamamıştır. 230 bin kişilik, silah, teçhizat ve malzeme yönünden çok üstün bir ordu, 24 gün gibi kısa sürede tüm Batı Anadolu'dan söküp atılmış, mevcudunun üçte ikisini ölü, yaralı veya esir olarak Anadolu'da bırakmıştır. Kaçabilenler de ağır silah ve toplarıyla, araç ve gereçlerini terk ederek perişan bir halde kendilerini tahliye gemilerine zor atmışlardır.
- Muharebeler sonrası Yunan ordusunun altı tümeni ve altı bağımsız alayı imha derecesinde ağır kayıplara uğratılmış, kalan altı tümen ile dört bağımsız alay büyük hasar görmüştür.
- İstiklal Harbi fiilen kazanılmıştır. Bu gerçeği tüm dünya görmüş ve kabul etmiştir. Yunan Megala İdea rüyası sona ermiş, İngiltere'nin Anadolu'ya ilişkin planları başa çıkmıştır.
- İçeride ve dışarıda Ankara Hükümeti'nin tüm vatan topraklarının tek meşru hükümeti olduğu gerçeği kabul edilmiştir.
- İstiklal Harbi esaret, sömürge ve işgal altındaki tüm dünya ülkelerinin bağımsızlık mücadelelerini başlatmalarına bir rehber ve örnek olmuştur.
- Kazanılan tüm askeri başarılar ile Milli Mücadele dönemi içerisindeki askeri faaliyetler sona ererek artık diplomasi savaşı başlamıştır.
- Askeri zaferlerin siyasi zaferler ile taçlandırıldığının ilk örneği olarak Mudanya Ateşkes Konferansı (3-11 Ekim 1922) düzenlenerek Batı Trakya diplomatik bir başarıyla düşman işgalinden kurtarılmıştır.

Sonuç

Mustafa Kemal, Milli Mücadele'nin çerçevesini henüz Birinci Dünya Harbi sona ermeden belirlemişti. Buna göre harbin sonunda, Filistin-Suriye cephesindeki kuvvetleri mümkün olduğunca koruyarak çekmeye, güneyde İngilizleri Anadolu'dan uzakta durdurmaya ve silahlı mücadele için mahalli unsurları teşkilatlandırmaya gayret etti. Milli Mücadele süresince İtilaf Devletleri safında görüş ayrılıkları ve çatlaklar oluşturarak cepheyi daraltmaya çalıştı. İstiklal Harbi'nin son safhasında, diğer cepheleri çözüme kavuşturmuş ve ayaklanmaları büyük oranda bastırmış olarak tüm milli güç unsurları ile Batı cephesi üzerine yoğunlaştı.

İstiklal Harbi stratejisini; düzenli birlikler teşkil edilinceye kadar işgalci güçleri oyalayarak zaman kazanmak, düzenli orduya geçilince önce stratejik savunma ile düşman ordusunun taarruz gücünü kırmak ve nihayet tam bir hazırlığı müteakip baskın tarzında taarruza geçerek vatan topraklarını işgalci güçlerden arındırmak olarak belirlemişti.

Büyük riskler taşıyan harp stratejisini, İstiklal Harbi'nin tüm safhalarında büyük bir kararlılık ve başarıyla uyguladı. Harbin sonunda Yunan ordusunu imha etmesinin yanı sıra İtilaf devletlerinin, özellikle İngiltere'nin savaş planlarını da boşa çıkardı.

Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde 19 Mayıs 1919'da başlayan ve 30 Ağustos 1922'de zaferle sonuçlandırılan Türk Kurtuluş Savaşı dünyadaki en meşru, en ahlaklı, en haklı, en kutsal savaşlardan biridir. Bu savaş sömürgeciliğe karşı kazanılmış ilk ulusal mücadele olarak tarihe geçmiştir (Özakman, 2005: 688).

Değerlendirme

Milli Mücadele kendiliğinden başlayıp, tesadüflerle gelişip, şans sonucu galibiyetle sonlanan bir zafer değildir. Aksine başından sonuna bir program dâhilinde yürütülen, akıl ve bilimle hesaplanmış, en önemlisi tüm milletin cesaret, fedakârlık ve azmi ile gerçekleştirilen gerçek bir destandır.

Zaferde herkesin payı vardır. Türk ordusu, milli kuvvetler, mahalli yöneticiler, memleketin her evladı, kadınlar, yaşlılar, çocuklar, kısacası ulusun bağımsızlığına, milletin egemenliğine inanan herkes bu mücadeleye destek olmuş, katkı sağlamış, gerektiğinde severek canını ortaya koymuştur. Bu, Türk milletinin tarihten gelen en önemli vasfıdır. Ancak şüphesiz en büyük pay Mustafa Kemal'e aittir. Çünkü Milli Mücadele programını hazırlayan, icrasında Türk ulusuna önderlik eden ve programın hedeflerine uygun yürütülmesini sağlayan kendisi olmuştur.

Mustafa Kemal Milli Mücadelenin esaslarını kafasında, henüz Birinci Dünya Harbi sona ermeden belirlemişti. Bu nedenledir ki kısa sürede çok yol aldı. Önce İstanbul'da siyasi çözüm yollarını denedi. Siyasi çözüm için siyasi güç sağlayacak bir bakanlığa getirilme arzusu boşa çıkınca, mücadelenin padişahın önderliği ile yürütülebileceğini düşündü. Ancak yaptığı görüşmeler sonrası Vahdettin'in saltanat stratejisinin sadece İtilaf Devletleri ile iyi geçinmek ve boyun eğmek üzerine kurgulandığını, bunun dışında bir politika geliştiremediğini gördü. Bu durumda silahlı mücadele dışında bir politikanın uygulanamayacağını anladı.

Çanakkale Muharebelerindeki kahramanlığının Anadolu'da duyularak yayılması, 16. Kolordu ve 2.Ordu Komutanlığı görevlerinde Güneydoğu Anadolu'da halkla bütünleşen uygulamaları ve üstün liderlik vasıflarına ilişkin silah arkadaşları arasında oluşturduğu intiba dolayısıyla, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak bastığı andan itibaren Mustafa Kemal Milli Mücadele'nin doğal lideri olarak kabul edildi.

Mustafa Kemal işe koyulurken önce milli hedefi ortaya koydu. Bu hedefi elde etmek üzere harp (askeri), politik, psikolojik ve diplomatik stratejileri belirledi. Sonra bu stratejileri, birbirlerini desteleyecek şekilde safha safha uygulamaya başladı. Bu kapsamda Milli Mücadele'nin başında, parça parça ve mahalli düzeyde yürütülen direniş çabalarının birleştirilmesini, yaptığı teşkilatlanma çalışmaları ile mücadelenin örgütlü ve tüm ulusu kapsayacak şekilde yaygın yürütülmesini sağladı. Bu safhada milli kuvvetler vasıtasıyla işgalci güçleri oyalayarak zaman kazanmaya çalıştı.

İkinci safhada, mücadelenin meşru bir zeminde yürütülmesi için politik strateji uygulamalarına ağırlık verdi. Erzurum ve Sivas Kongreleri meşruiyet için gerekli zemini hazırladı, TBMM'nin açılması stratejinin başarısındaki en kritik gelişme oldu. Bu süreçte harp stratejisine uygun olarak bir yandan ayaklanmalar bastırılırken, diğer yandan Güney ve Doğu Cephelerinde başarı sağlandı ve nihayet düzenli orduya geçişle önemli bir dönemeç geçildi.

Düzenli orduya geçiş sonrası bir süre İnönü mevziilerinde durdurulan Yunan ordusu, aldığı takviyelerle Batı Cephesinde kesin sonuçlu taarruza geçince

artık gelinen aşamada muharebe stratejileri öncelik kazandı. Türk ordusu, Sakarya Meydan Muharebesinde Yunan ordusunun taarruz gücünü kırarak inisiyatif gücünü eline geçirdi.

Büyük Taarruz için hazırlık yapılırken Mustafa Kemal uyguladığı diplomatik strateji ile İtilaf Devletleri arasında görüş ayrılıklarını derinleştirdi, nihayet elverişli koşullar oluştuğunda Büyük Taarruzu başlatarak harp stratejisini başarıyla sonuçlandırdı. Milli Mücadele Lozan Antlaşması'nın imzalanması ile tamamlandı. Bundan sonraki süreçte, çağdaş bir toplum ve uygar dünyanın saygın bir üyesi olmak yolunda bir biri ardına inkılâplar gerçekleştirilmeye başlandı.

Sonuç olarak, Türk tarihinin en karanlık döneminde, en olumsuz şartlar altında yürütülen bu mücadele sonunda imkânsız görülen bir hedef elde edilmiş, tam bağımsız milli egemenliğe dayalı yeni Türk Devleti kurulmuştur. Bu yönüyle de verilen mücadele esaret altında yaşayan tüm milletlere örnek teşkil etmiştir.

Şüphesiz Milli Mücadele, sadece tarihe mâl olmuş geçmiş olaylar zinciri değil, aynı zamanda geleceğe dair hedeflerin ve stratejilerin belirlenmesi bakımından da eşsiz bir örnektir.

KAYNAKÇA

AĞAOĞLU, Samet. (1973). Kuvay-ı Milliye Ruhu. Nebioğlu Yayınevi.

AKGÜL, Suat. (1992). Çalköy Bölgesi Muharebeleri ve 30 Ağustos Zaferi. Büyük Taarruz'un 70'inci Yıldönümü Armağanı (ss. 307-326). Genelkurmay Basımevi.

AKŞİN, Sinan. (1976). İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele. Cem Yayınevi,

ALTAŞ, Seyithan. (2011). Devrim Tarihi I. Nobel Yayınları.

ARI, Kemal. (1997). Birinci Dünya Harbi Kronolojisi. Genelkurmay Basımevi,

ARIKOĞLU, Damar. (1961). Hâtıralarım. Tan Gazetesi ve Matbaası.

ARMAOĞLU, Fahri. (1983). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995).Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ARTUÇ, İbrahim. (1986). Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Muharebesi. Kastaş Yayınevi.

ARTUÇ, İbrahim. (2001). Yeniden Doğuş-Türk Kurtuluş Savaşı. Kastaş Yayınevi.

ATAÇ, Kaan Kutlu. (2019). Strateji ve Askeri Strateji. Güvenlik Yazıları Serisi (40), ss. 1-6.

ATATÜRK, Mustafa Kemal. (1981). Nutuk. Genelkurmay Basımevi.

Atatürk'ün Bütün Eserleri II. Cilt (1915-1919). (1999). Kaynak Yayınları.

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (AİİT) I/I. (1997). Yükseköğretim Kurulu Yayınları.

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri (ATTB) IV. (1964). Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını.

ATAY, Falih Rıfkı. (1998). Atatürk'ün Bana Anlattıkları. Cumhuriyet Kitapları.

AYBARS, Ergün. (1995). Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I. Ankara Üniversitesi Yayınları.

AYDEMİR, Şevket Süreyya. (1966). Tek Adam Mustafa Kemal (1919-1922) II. Remzi Kitabevi.

BAKACAK, Alper. (2016). XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti. İçinde Temuçin Faik Ertan (Ed.), Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi. Siyasal Kitabevi.

BAYTOK, Taner. (1970). İngiliz Kaynaklarında Türk Kurtuluş Savaşı. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

BAYUR, Yusuf Hikmet. (1957). Türk İnkılâbı Tarihi III. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

BELEN, Fahri. (1999). Büyük Türk Taarruzu. Yeni Gün Yayıncılık.
CEBESOY, Ali Fuat. (2000). Milli Mücadele Hatıraları. Temel Yayınları,
COŞKUN, Alev. (2009). Samsun'dan önce Bilinmeyen 6 Ay İşgal, Hüzün, Hazırlık. Cumhuriyet Kitapları.
COŞKUN, Alev. (2011). Mustafa Kemal'in İstanbul'daki Faaliyetleri, İçinde Mütareke Dönemi ve İstanbul'dan Samsun'a Uzanan Yolda Mustafa Kemal. ATASE Başkanlığı Yayını.
ÇOLAK, Mustafa. (2006). Alman İmparatorluğu'nun Doğu Siyaseti Çerçevesinde Kafkasya Politikası (1914-1918). TTK Yayınları.
DİNÇER, Hasan. (2016). TBMM'nin Açılması ve Yeni Türk Devletinin Kuruluşu. İçinde Temuçin Faik Ertan (Ed.), Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi. Siyasal Kitabevi.
DİNÇER, Hasan. (2016). Genelgeler ve Kongreler Dönemi, İçinde Temuçin Faik Ertan (Ed.), Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi. Siyasal Kitabevi.
ENER, Kasım. (1996). Çukurova Kurtuluş Savaşı'nda Adana Cephesi. Kültür Bakanlığı Yayınları
ERASLAN, Cezmi (2000). Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I. ATAM Yayınları.
EROĞLU, Hamza. (1990). Türk İnkılâp Tarihi. Savaş Yayınları
ESLEN, Nejat. (2018). Tarih Boyu Savaş ve Strateji. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
GENCER, Ali İhsan-Sabahattin Özel. (2016). Türk İnkılâp Tarihi. Der Yayınları
GOLOĞLU, Mahmut. (2010). Milli Mücadele Tarihi-III (1920), Üçüncü Meşrutiyet Birinci Büyük Millet Meclisi. Türkiye İş Bankası Yayınları.
GÖRGÜLÜ, İsmet (1992). Büyük Taarruz. Gnkur. ATASE Başkanlığı Yayınları.
GRAY, Colin S. (2008). Modern Strateji. Truva Yayınları
GÜLBOY, Burak (2004). Birinci Dünya Savaşı Tarihi. Altın Kitaplar.
GÜNAY, Nejla. (2019). Milli Mücadelenin İlk Zaferi: Maraş Millî Mücadelesi ve Maraş'ın Kahramanlığı. Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology (29), ss. 47-74.
GÜRER, Turgut. (2007). Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer. Gürer Yayınları.
Harp Tarihi Vesikaları Dergisi (HTVD). (1961). Sayı 37, Belge 907. Genelkurmay Basımevi.
İLTER, Erdal. (1989). Milli Mücadele'de Doğu Lejyonu (Legion D'Orient)'nun Fransız İşgal Bölgesindeki Fonksiyonu. Atatürk Yolu Dergisi (3), ss. 419-436.
İNÖNÜ, İsmet (1970). Devlet Kurucusu Atatürk. Atatürk Konferansları III. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
İZDEM, Ekmel. (1944). Dünkü Bugünkü Akhisar. Ülkü Basımevi.
JAESCKE, Gotthard. (1989). Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi I. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
KANSU, Mazhar Müfit. (1988). Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber I. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
KARABEKİR, Kazım (1969). İstiklal Harbimiz. Türkiye Matbaası.
KARAL, Enver Ziya. (1956). Atatürk'ten Düşünceler. Türkiye İş Bankası Yayınları
KARAL, Enver Ziya. (1973). Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965). Millî Eğitim Basımevi.
KARPAT, Kemal. (2012). Kısa Türkiye Tarihi. Timaş Yayınları.
KARPAT, Kemal. (2010). Osmanlı'dan Günümüze Asker ve Siyaset. Timaş Yayınları
KİNROSS, Lord. (1994). Atatürk, Bir Milletin Doğuşu. Necdet Sander (çev.) Altın Kitaplar Yayınevi.
KOCATÜRK, Utkan. (1983). Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi (1918-1938). TTK Basımevi.

MENTEŞE Halil. (1986). Halil Menteşe'nin Anıları. İsmail Arar (haz.) Hürriyet Vakfı Yayınları.
ORBAY, Rauf. (1962). Rauf Orbay'ın Hatıraları II. Yakın Tarihimiz.
ÖZAKMAN, Turgut. (2005). Şu Çılgın Türkler. Bilgi Yayınevi.
ÖZALP, Kazım. (1998). Milli Mücadele (1919-1922).Türk Tarih Kurumu Yayınları.
ÖZTÜRK, Ayhan. (1994). Milli Mücadele'de Gaziantep. Geçit Yayınları.
PAYASLI, Volkan. (2017). Fransız İşgalinde Osmaniye (Cebel-i Bereket) ve Rahime Hatun Üzerine Bir Değerlendirme. A.Ü. TİTE Atatürk Yolu Dergisi (61), ss. 269-308.
SELEK, Sabahattin. (1987). Anadolu İhtilali I. Cilt. Kastaş Yayınları.
SERTOĞLU, Mithat. (1968). Milli Mücadele'de Ata'nın Bilinmeyen Bir Telgrafı, Belgelerle Türk Tarih Dergisi (5), ss. 7-11.
SERTOĞLU, Mithat. (1968). Mustafa Kemal'in Samsun'dan Gönderdiği İki Mühim Rapor, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi (14), ss. 5-10.
SİREL, Münir (1967). 19 Mayıs ve Atatürk, Belgelerle Türk Tarih Dergisi (2), ss 5-8.
SOFUOĞLU, Adnan. (2009). Yeniden Mücadele: Milli Mücadele. İçinde Fatma Acun (ed.), Atatürk ve Türk İnkılâp Tarihi. Siyasal Kitabevi.
SONYEL, Salâhi R. (2011). İngiliz Belgelerine Göre Kurtuluş Savaşında Manisa ve Bölgesi (1919-1922), Belleten (272), ss. 191-204.
TANÖR, Bülent. (2002). Türkiye'de Kongre İktidarları (1918-1920). Yapı Kredi Yayınları.
TANSEL, Selahattin. (1973). Mondros'dan Mudanya'ya Kadar I. Başbakanlık Basımevi.
TARAKÇI, Nejat. (2011). 20.Yüzyılın Strateji Dehası Atatürk. Truva Yayınları.
TBMM Zabıt Cerideleri (Z.C) (1959) I. TBMM Basımevi.
TSK Tarihi. (1984). TBMM Hükümeti Dönemi (23 Nisan 1920-29 Ekim 1923) IV/I. ATASE Başkanlığı Yayını.
TURAN, Mustafa. (2006). Milli Mücadele'de Siyasi Çözüm Arayışları. Siyasal Kitabevi.
TURAN, Şerafettin. (1991). Türk Devrim Tarihi I. Bilgi Yayınevi.
Türk İstiklal Harbi (TİH) I. (1962). Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı. Genelkurmay Basımevi.
Türk İstiklal Harbi (TİH) II/I. (1967). Batı Cephesi. Gnkur. Basımevi.
Türk İstiklal Harbi (TİH) III. (1995). Doğu Cephesi (1919-1921). ATASE Başkanlığı Yayını.
TÜRKMEN, Zekeriya. (2012). Türk İstiklal Harbinde Bir Dönüm Noktası: Sakarya Meydan Muharebesi, İçinde Hakan Uzun-Necdet Aysal (yay. Haz.), 90. Yıldönümünde Sakarya Zaferi ve Haymana. Ankara Üniversitesi Yayınları (354), ss. 135-144.
TÜRKMEN, Zekeriya. (2010). Büyük Taarruz Harekâtı, İçinde Gürsoy Şahin (ed.), Atatürk ve Büyük Taarruz Kahramanlarına Armağan. Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları (78), ss. 79-148.
UÇAROL, Rifat. (2015). Siyasi Tarih. Der Yayınları.
ÜLMAN, A.Haluk. (1972). Birinci Dünya Savaşı'na Giden Yol ve Savaş. Sevinç Matbaası.
ÜNALP, F.Rezzan. (2011). Türk Milli Mücadelesinin Oluşumunda Kuvayı Milliye Düşüncesi ve Bağımsızlık Önderi Olarak Mustafa Kemal. Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi (18), ss. 69-90
ÜNALP, F. Rezzan. (2018). Birinci Dünya Harbi Sonunda Maraş'ın İtilaf Devletlerince İşgali ve Maraş Savunması, Gazi Akademik Bakış (11/22), ss. 205-235.
YALAZAN, Talat. (1994). Türkiye'de Yunan Vahşet ve Soykırımı Girişimi (15 Mayıs 1919-9 Eylül 1922) I. ATASE Yayınları.

YALÇIN, E. Semih-Koca, Salim. (2005). Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya Geçişi. Berikan Yayınevi.

YILMAZ, Veli. (1993). 1'nci Dünya Harbi'nde Türk-Alman İttifakı ve Askeri Yardımlar. Cem Ofset Matbaası.

Vesika No.: 907

Jandarma Kumandanlığının raporu

İzmir'in sureti işgali hakkında ilk defa çekilen şifre cevabı hernasılsa henüz telgrafhaneye vazıyed edilmemiş olmasından dolayı vürud edebilmiş ve mezkûr telgrafnamede sabru metanet tavsiye buyrulmuştu.

Sevgili bedbaht vatanın geçirmekte olduğu feci buhranın dehşeti, istiklâli millî ile mânayı hâkimiyetin kadrü kıymeti, burada bilfiil taarruza duçar olduktan ve bunların hiç birisine sahip ve malik olmadıktan sonra tezahür etti. İnsan telâfisi kabil olan bir husus için sabreder veyahut izharı metanet eyler. İzmir'in vaziyeti hazırası metanet ve sabrı salip bir haldedir. Osmanlı İmparatorluğunun eczayı memaliki meyanına dahil olduğu gündenberi hiçbir taarruza mâruz kalmayarak bir timsali ismet halinde bulunan zavallı ve bikes İzmir, Hunlara ve Yamyamlara rahmet okutacak derecede sefil ve âdilik gösteren bir milletin perdei kahrı altında elyevm inliyor. İşgal günü kuvve-i işgaliye kumandanı Nikozafiribo nun neşrettiği beyanname şüphesiz manzuru kumandanileri olmuştur. Gerek bunda, gerek müteakiben neşrolunan beyannamelerin kâffesinde İzmir'i işgalden maksat âdi bir kontrol vazından ibaret olduğu ve hükûmetin ve hâkimiyeti Osmaniye'nin kemakân baki bulunduğu söylendiği halde vaziyet bunun tamamiyle hilâfındadır. Hâkimiyeti hükûmet ismen mevcut fiilen madumdur. Valinin, Polis Müdürünün, Jandarma Kumandanının hudut ve salâhiyeti, mıntaka-i icraatı ancak masaları başına inhisar etmektedir. Memleketin kuvve-i icraiyesin i teşkil eden polis ve jandarma inhilâl etmiştir. Şehir dahi dahil olmak üzere bütün karakollar bilfiil taht-ı idarelerindedir. Hükûmet konağında alt kat salonunda bile bir müfreze-i askeriye yatıp kalkmaktadır. Kendi polis müdürleri ve jandarma kumandanları mevcut ve ifayı vazife etmektedirler. Gerek polis, gerek jandarmanın eslaha ve cepanesi ve bütün teçhizatı kâmilen alınmıştır. Doğrudan doğruya vazife görebilmekten sarfınazar iştirâk bile ettirilmemektedir. Toplanabilen ve toplu bulundurulan yirmi, otuz kadar jandarma neferleri istedikleri zaman bir bahane veya vesile ile tevkif ve istedikleri zaman serbest bırakıyorlar. Jandarma zâbitanı birçok vekayi ile hasbelvazife alâkadar bulunduklarından birçok kindar yerli Rumların eseri teşviki neticesinde bu zâbitandan bâzıları takip ve taharri edilmektedir. İşgal günü dört yerinden yaralanıp ağır ve ümitsiz bir halde Rum hastahanesinde yatmakta bulunan ve Adana Alayından mezunen gelerek alayımıza nakletmiş olan ve katiyen masun bulunan ihtiyatmülâzımıevveli Asaf Osman Efendinin Amerikan hastahanesine naklettirilmek teşebbüsünde bulunulduğu halde komitecidir diye haleti nezide bulunan zavallı genci bile bırakmamaktadırlar. Bundan başka henüz yeni gelip Aydın Taburuna verilen ve Balatcık civarında umuru takbiyede istihdam edilen Mülâzım Hikmet Efendiyi de propagandacıdır bahanesiyle derdest edèrek İzmirhapishane-i umumisinde canilerle beraber aynı koğuşta tahtı tevkife almışlardır. Velhâsıl küçük bir sebeple ele geçirdiklerini hapsetmekten, işkence eylemekten geri kalmıyorlar. Hükûmetin kapısına çıkarılan nöbetçinin elinden silâhını alıyorlar.

Ek. Jandarma Komutanlığının İzmir'in İşgali İle İlgili Olaylar ve Yunan Mezalimi Hakkında Raporu

İdarei Örfiye mucibince geceleyin bir jandarmamız nöbet ve vazifeden sarfı nazar dışarı bile çıkamıyor. Mülhakatın ve Merkez Taburu mıntakasındaki takım ve karakollar efradı bilhassa Çeşme, Seferihisar, Urla takımları efradı bilâ sebep on gündenberi hapishanei umumide mevkuftur. Tahliyeleri için gerek bizim ve gerek Vilâyetin ve hattâtensik memuru olan ecnebi zâbitanının mütemadi teşebbüsü semeresiz kalmakta ve merkumun el'an mevkuf bulunmaktadırlar. Postahane işgal edilmiş vebi aman bir sansür vazedilmiştir. Kumandanlıktan 12 Mayıs 335 tarihile gönderilen muharrerat ancak iki Haziran'da alınabilmiştir. Ve hepsi serapa açılarak tetkik edildikten sonra gönderilmiştir.

Mülhakatla muhabere hemen münkati gibidir. Aydın, Denizli, Ödemiş'den hiçbir haber alınmamaktadır. Manisa'dan dört, beş günde gelebilen bir telgrafnamenin de yarısı silinmiş ve bozulmuş bir halde ele geçebilmiştir. Yerli Rumların ve askerlerin enazı istihkârı, kindar bakışları yüzünden zâbitan ihtiyacını temin ve tesviye için huzuru kalb ile harice ve çarşıya bile çıkamamaktadırlar. Kılınçlarımıza varıncıya kadar alınmıştır. Liman Dairesi ellerindedir. Memurları kemâli faaliyetle çalışmaktadırlar. Askerî kışlası tamamiyle işgal olunmuştur. Yalnız Hükûmet Dairesi henüz müstesna olmak üzere bütün mebayini miriyeye Yunan bandıraları çekilmiştir. Devair-i Hükûmet işgal günü yağma ve evrakı, dosyaları imha edilmiştir. Alayın tek bir dosyası kalmamıştır. Kariyelerde sıkışıp kalan ve her dakika taarruza mâruz bulunan biçare ahaliyi İslâmiyenin talebi istimdadını havi feryatlarnamelerini Valii Vilâyet ancak (Jandarma Kumandanlığına) derkenar ve nekaretile havale ederek iktifa ediyor. Halbuki eldeki jandarmayı harice sevketmek şöyle dursun müçtemi bulundurmak bile bir kabahat addediliyor. Ve bir sokaktan diğerine iki neferi beraber göndermek muhataradan salim bulunmuyor. İşgal'gününden beri denizdeki Hızırreis gambotundan başka şehirdetek bir Osmanlı sancağı görülmemekte ve keşide için de kimsede cür'et bulunmamaktadır. İdare-i mülkiye ancak hayalen teessüs etmiştir. Hakikatte Merkezi Vilâyet, Ayafotini Kilisesi, Avcılar Kulübü ve Yunan Konsoloshanesidir. Valilerile jandarma kumandanı ve polis müdürü ile, izcilerile velhâsıl bütün memurini ile İzmir'de Yunan kavanini hâkim bulunmakta ve İzmir bu suretle idare edilmektedir. Bunun hilâfında vaki olan işarat ve istihbarat hilâfı hakikat ve hâkimiyeti Osmaniye'nin mevcudiyeti kanaatini izhar etmek dahi vatan ve millet için azim bir hiyanettir. İşgal günü mâruz kaldığımız havsala-i beşere sığmaz tahkirat ve işkencede hergün izzeti nefsi milliyemizin ve şahsiyetimizin en hassas noktasından cerihadar edildiğine ilâve edilecek olursa, burada vaziyetin gayrı kabili tahammül olduğu kanaati nazarı kumandanilerinde tecessüm ettirir ümidindeyim. İşgal günü sabahleyin zâbitana avans suretiyle verilen paranın bir kısmından tamamı, bir kısmından ekseriyeti gasbedilmiştir. Yalnız alınan para değildir. Kol saatleri, kol düğmeleri, yüzükler, kalpaklar, ispoletler, getirler hattâ çeketler alınmıştır. Kalpaklar süngülere takılarak gezdirilmiş ve Yunan terbiye-i askeriyesi ve medeniyesi âleme ilân edilmiştir. Vaka gününde biz bir taraftan sevkedilir ve akıl ve hayale gelmez taarruzlara mâurz kalırken zâbitanın bir kısmının da evleri yağma edilmiştir. Ahaliden evleri ve dükkânları yağma edilenlerin adedi la yuad vela yushadır. Feci bir surette şehit edilen Müslimin adedi yakın köyler de dahil olmak üzere ikibini tecavüz etmiştir. Gayrı mevcut olan-

Ek. Jandarma Komutanlığının İzmir'in İşgali İle İlgili Olaylar ve Yunan Mezalimi Hakkında Raporu

lar kayıp olarak gösterilmekte ise de, hakikatte şühedanın hüviyetleri ve miktarı anlaşılmamıştır. Çünkü bütün Kordon boyu ve kışla ve hükûmet önü cesetle malamal olduğu halde pekaz zaman zarfında ayaklarına ve boyunlarına demirler bağlanarak denize atılmıştır.

Mülhakattaki hasar ve zayiatın miktarını tahmini olsun tâyin etmek gayri kabildir. Çünkü ne gitmek ve ne de muhabere etmek mümkündür. Tazmini hasarat için sureta ilânlar edilmiş, komisyonlar teşkil olunmuş ve cetveller tanzim edilmiş ise de, henüz bir semere iktidaf edilemediği gibi revşi hal leyteleallе vakit kazanmak ve gün geçirmek arzusunda bulunduklarını hissettirmektedir. Ahvali hazıranın tevlit ettiği glayı müthişe karşı maaşları ve serveti zatiyeleri ile mukabeleye çalışan zâbitan soyulmak ve ailelerini sahili selâmete isal için emin mahallere sevketmek yüzünden azim zararlara uğramış ve kısmı âzami cidden sefil ve perişan ve şaşkın bir halde kalmıştır. Ailesini, kendisini pek haklı olarak düşünmeye mecbur olan bir ferdde hissi vazife bulunamıyacağı pek tabiidir. Esasen zâbitanın sızlanması ve mütevali müracaatı alayı da müşkil bir mevkide bırakmaktadır, Bu müracaata bir cevabı şafi verilemediği takdirde hissi nevmidi ile de zâbitanımızın mütahalli oldukları ve en buhranlı zamanlarda bile muhafaza ettikleri hissi itaat ve inkiyadın haleldar olacağı da derkârdır.

Bütün mâruzatıma Mıntaka Müfettişliği de şahittir. Vukuu hali Müfettişlikte müteaddit defalar makamı kumandanilerine arzetmiş ve aynı surette o da bir cevap alamamıştır.

Netice itibarile nefsî İzmir'de jandarma zâbiti bulundurmak matlup ve mültezem ise, halihazırda mevcut ve fakat kabiliyeti istihdamiyeden mahrum bulunan ve bilâ vazife işsiz güçsüz burada oturan zâbitanı kaldırmak ve iş'arı sabık veçhile muhtelif rütbede birkaç zâbit göndermek muvafı-ı hal ve maslahat olacağından icrayı icabını ehemmiyetle istirham eder, aksi takdirde ilerde hiçbir mesuliyet kabul edemiyeceğimi arzederim Efendim.

4 Haziran 1335

Umum Jandarma Kumandanı
Miralay
Ali Kemal Sırrı

Dolap No.: 49
Göz No. : 8
Zarf No. : 9
Dosya No.: 72

Ek. Jandarma Komutanlığının İzmir'in İşgali İle İlgili Olaylar ve Yunan Mezalimi Hakkında Raporu

Vesika No: 907

Ek. Jandarma Komutanlığının İzmir'in İşgali İle İlgili Olaylar ve Yunan Mezalimi Hakkında Raporu

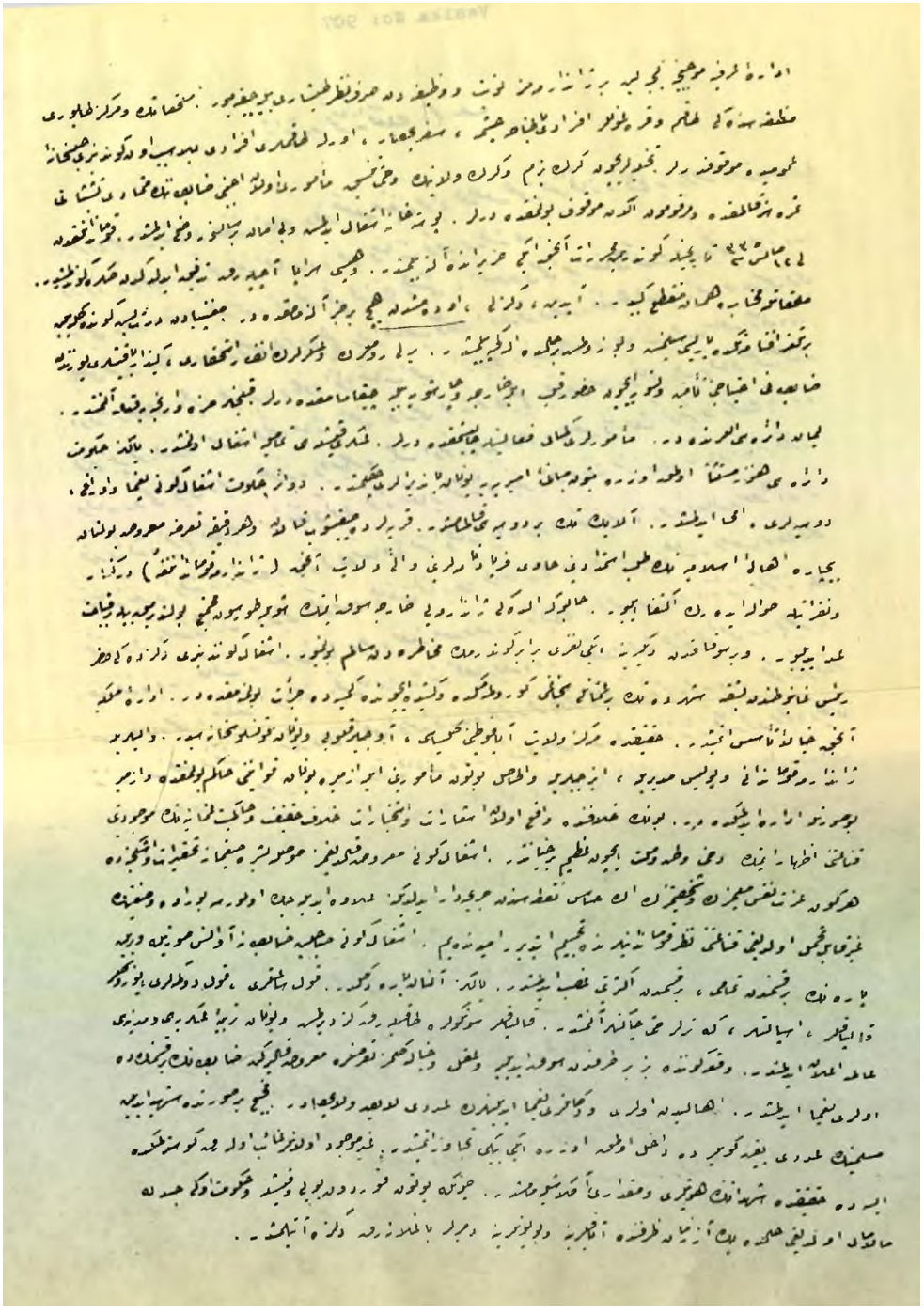

Ek. Jandarma Komutanlığının İzmir'in İşgali İle İlgili Olaylar ve Yunan Mezalimi Hakkında Raporu

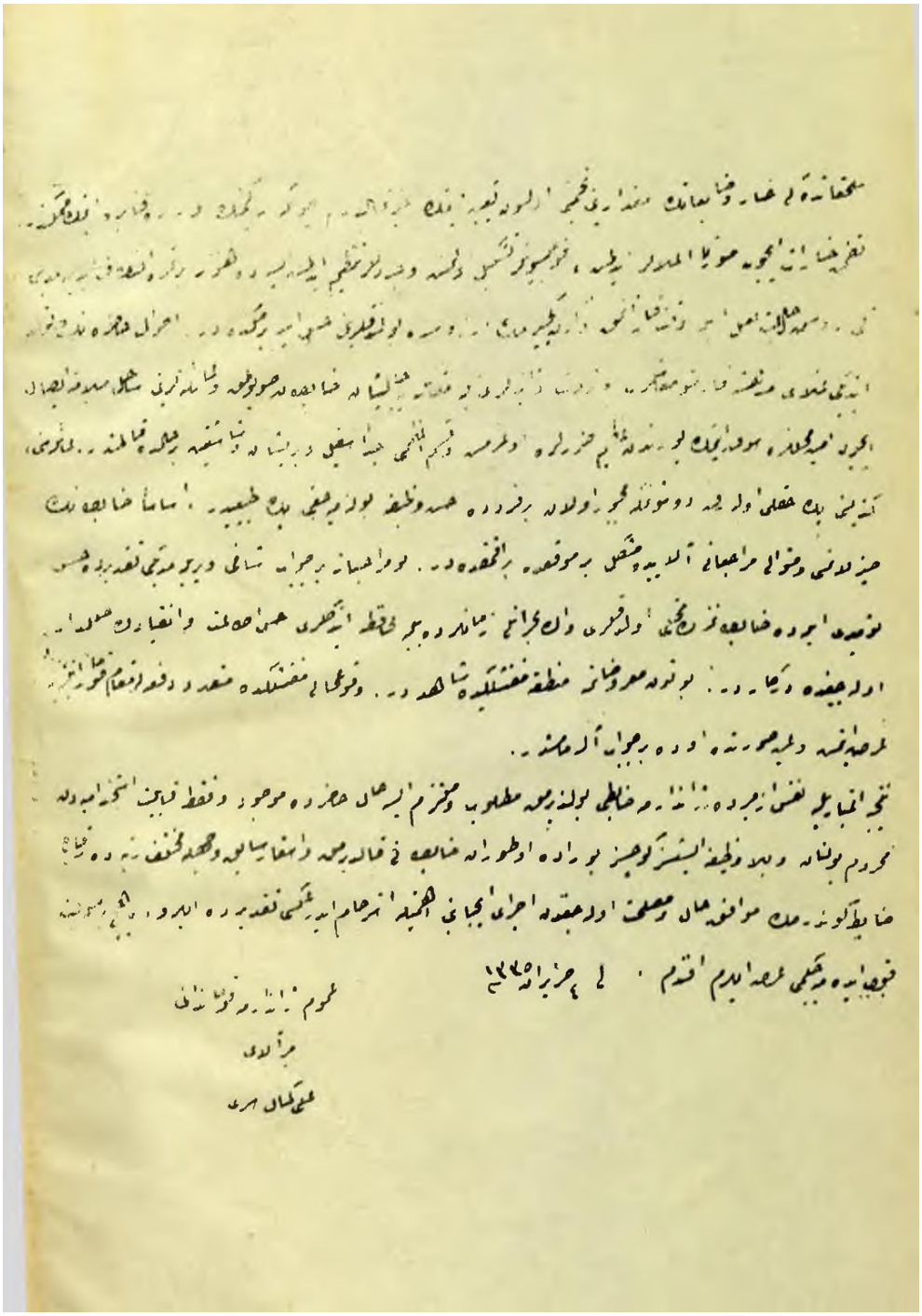

Ek. Jandarma Komutanlığının İzmir'in İşgali İle İlgili Olaylar ve Yunan Mezalimi Hakkında Raporu

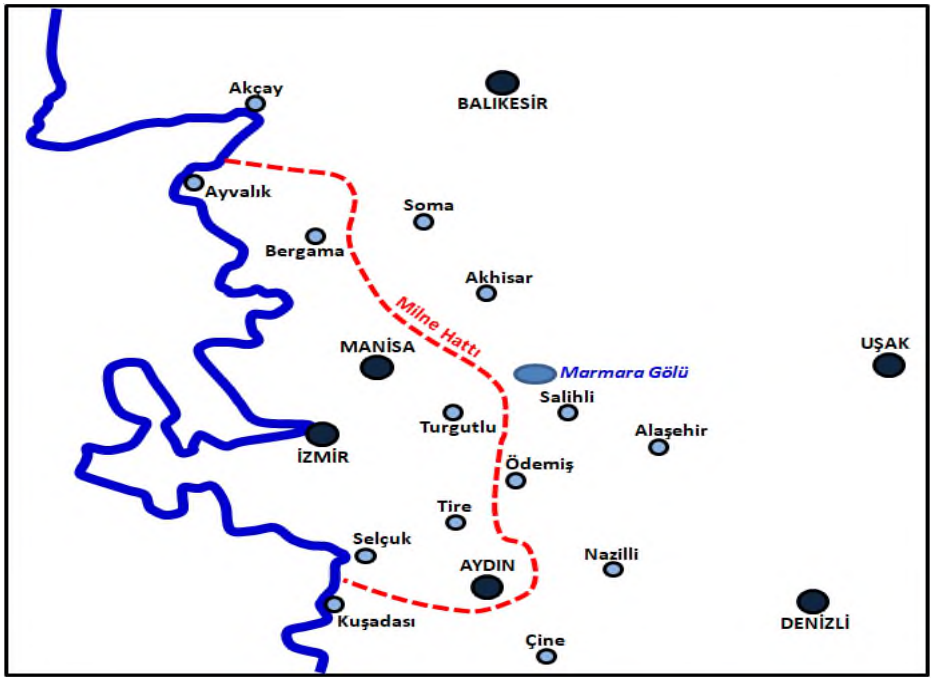

Kroki-1: Milne Hattı

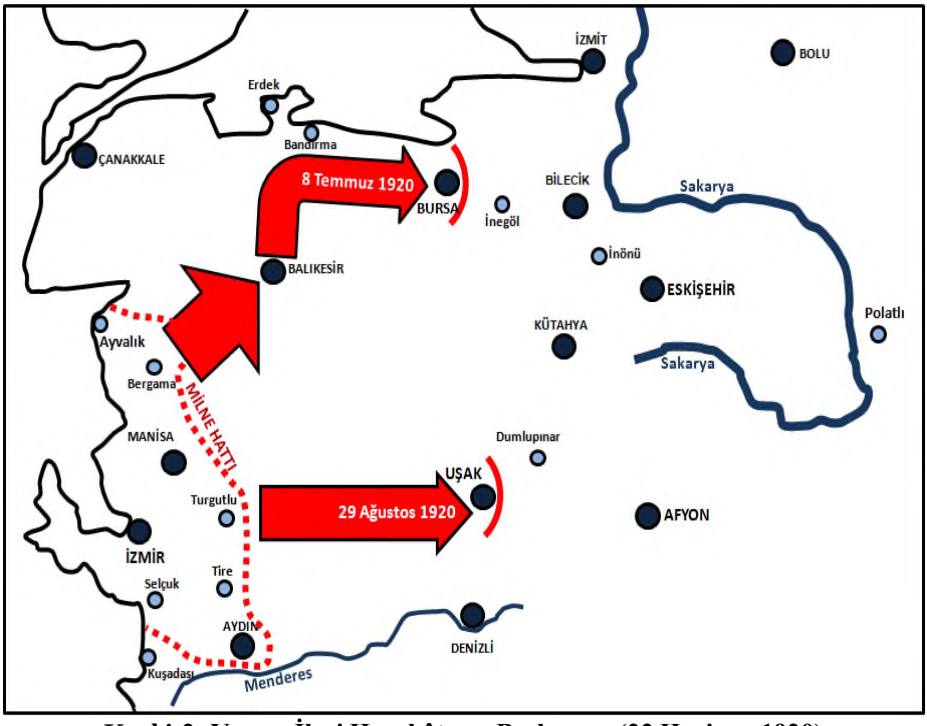

Kroki-2: Yunan İleri Harekâtının Başlaması (22 Haziran 1920)

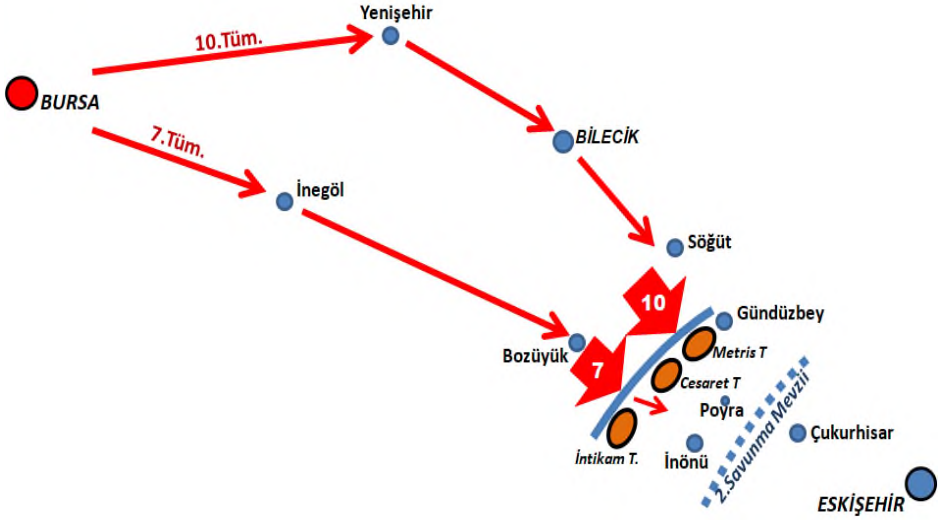

Kroki-3: Birinci İnönü Muharebesi (10 Ocak 1921)

Kroki-4: İkinci İnönü Muharebesi (23 Mart-1 Nisan 1921)

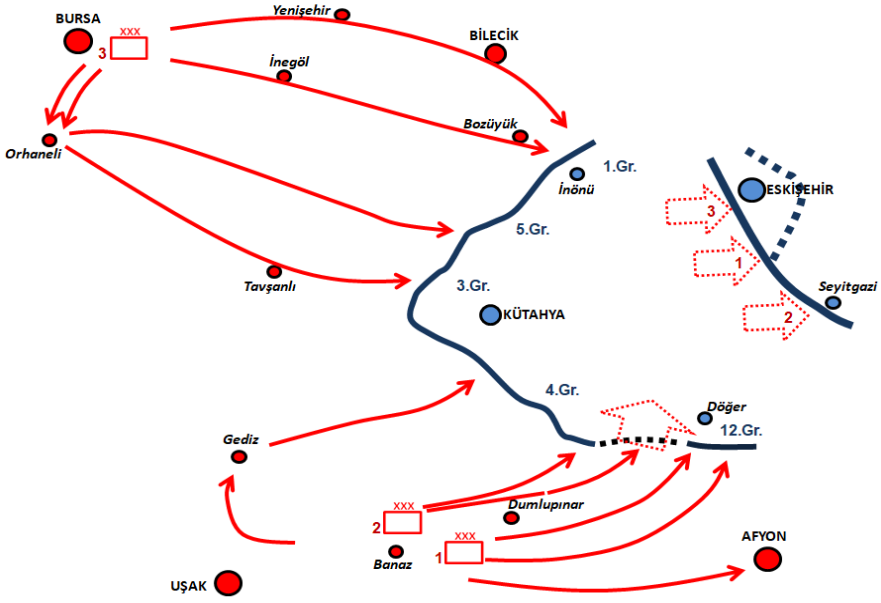

Kroki-5: Kütahya-Eskişehir Muharebeleri (10-21 Temmuz 1921)

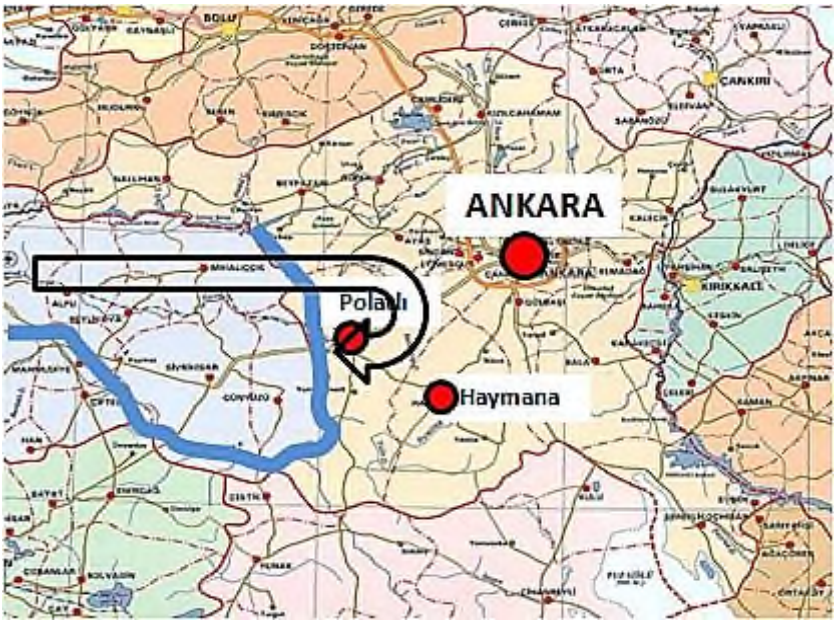

Kroki-6: Türk Ordusunun Sakarya Nehri Doğusuna Çekilmesi (22-24 Temmuz 1921)